

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM ZA 2011 ROK

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

TORUŃ, 2011 ROK

Spis treści

1. WSTĘP	3
2. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO	4
2.1 Potencjał demograficzny	5
3. WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA RODZIN	6
3.1 Opieka nad dzieckiem	6
3.2 Szkolnictwo	7
3.3 Mieszkalnictwo socjalne	9
4. RYNEK PRACY W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM	10
4.1 Bezrobocie	10
4.2 Podmioty gospodarcze	11
4.3 Spółdzielnie socjalne	11
5. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO – POMORSKIM	12
5.1 Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych gminy	14
5.2 Pomoc pieniężna i niepieniężna	17
6. POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ	18
6.1 Ubóstwo i bezrobocie	19
6.2 Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba	19
6.3 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	20
6.4 Alkoholizm i narkomania	21
6.5 Bezdomność	21
7. OPIEKA ZASTĘPCZA NAD DZIEĆMI	22
7.1 Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodzinne domy dziecka	22
7.2 Rodziny zastępcze	23

8. WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ	26
8.1 Poradnictwo specjalistyczne	26
8.2 Interwencja kryzysowa	28
8.3 Praca socjalna	29
8.4 Usługi opiekuńcze	30
9. INSTYTUCJE POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	31
9.1 Domy pomocy społecznej	31
9.2 Środowiskowe domy samopomocy	33
9.3 Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych	34
9.4 Mieszkania chronione	34
9.5 Dzielne domy pomocy	35
9.6 Ośrodki interwencji kryzysowej	35
9.7 Warsztaty terapii zajęciowej	36
9.8 Zakłady aktywności zawodowej	36
9.9 Jednostki specjalistycznego poradnictwa	36
9.10 Centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej	37
9.11 Kluby seniora i Uniwersytety III wieku	37
10. KADRA POMOCY SPOŁECZNEJ	38
10.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej	38
10.2 Kadra powiatowych centrów pomocy rodzinie	43
11. PROJEKTY EFS	44
12. WSPÓŁPRACA GMINY I POWIATU Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	46
13. REKOMENDACJE	47
14. ZAŁĄCZNIK	55

1. Wstęp

Nowelizacja z 2011 r. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm) wprowadziła obowiązek sporządzania przez organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego oceny zasobów pomocy społecznej i przedkładania odpowiednich rekomendacji radzie gminy, powiatu i sejmikowi województwa. Ocena zasobów pomocy społecznej zastąpiła dotychczas przygotowywany przez jednostki samorządu terytorialnego bilans potrzeb pomocy społecznej. Ocena zasobów ma ułatwić analizę stanu skuteczności pomocy społecznej i przez ten pryzmat wyznaczyć priorytety działań w gminach, powiatach i województwach. Każda gmina, powiat i województwo powinny sobie odpowiedzieć na pytania:

- Co posiadamy i jak to się ma do rzeczywistych potrzeb mieszkańców?
- Czy istniejąca infrastruktura socjalna jest wystarczająca i czego brakuje?
- Czy kadra realizująca zadania jest w stanie je wykonać?
- Jakich mamy partnerów, a jakich powinniśmy jeszcze pozyskać?

Wiedza na temat brakujących elementów pozwoli projektować nowe zadania, które z jednej strony będą zapobiegać wykluczeniu społecznemu, z drugiej natomiast pozwolą na integrację osób i rodzin, ze społecznością lokalną. Na poziomie regionalnym analiza zasobów służyć będzie projektowaniu rozwiązań wyrównujących różnicę między regionami w obszarze polityki społecznej.

Zgodnie z zapisami ustawowymi organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego powinny przedstawić ocenę zasobów pomocy społecznej:

- radzie gminy i powiatu do 30 kwietnia,
- sejmikowi województwa do 30 czerwca.

Dla ułatwienia realizacji tego zadania oraz ujednolicenia gromadzonych danych, Instytut Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie w ramach projektu 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”, przygotował narzędzie oceny zasobów pomocy społecznej składające się z:

- oceny zasobów pomocy społecznej w gminie,
- oceny zasobów pomocy społecznej w powiecie,
- wskaźników oceny zasobów pomocy społecznej.

Narzędzie zostało udostępnione od 1 marca br. jako dodatkowy moduł w Centralnej Aplikacji Statystycznej. System SAC umożliwia zasilenie części danych uzupełnianych w formularzu OZPS danymi gromadzonymi w ramach swojej podstawowej działalności. Dane te pochodzą z zasobów Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Głównego Urzędu Statystycznego. Należy jednak pamiętać, iż wszystkie dane uzupełnione w formularzu OZPS automatycznie, miały stanowić jedynie formę podpowiedzi. Użytkownicy, uzupełniający formularz na poziomie gminy lub powiatu, zostali zobligowani do

weryfikacji i sprawdzenia poprawności danych wysyłanych do ROPS-u. Dane przekazywane przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie zostały scalone na poziomie wojewódzkim w jeden dokument. Następnie wybrano najważniejsze elementy, które posłużyły do opracowania niniejszego raportu składającego się z następujących części:

- charakterystyka województwa kujawsko-pomorskiego,
- potencjał demograficzny,
- wsparcie instytucjonalne dla rodzin,
- rynek pracy w województwie kujawsko – pomorskim,
- korzystający z pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim,
- powody korzystania z pomocy społecznej,
- opieka zastępcza nad dziećmi,
- wybrane usługi pomocy społecznej,
- infrastruktura pomocy i integracji społecznej,
- kadra pomocy społecznej,
- projekty EFS w pomocy społecznej,
- współpraca gminy i powiatu z organizacjami pozarządowymi,
- rekomendacje.

Niniejsze opracowanie powstało na podstawie danych z ocen nadesłanych przez 144 OPS-y i 19 PCPR-ów z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, uzupełnione o dane z innych źródeł, m.in. z Głównego Urzędu Statystycznego, Banku Danych Lokalnych, baz danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu. Celem poniższej analizy jest zaprezentowanie zasobów pomocy społecznej w gminach i powiatach województwa kujawsko - pomorskiego na tle sytuacji społecznej i demograficznej regionu. Ocena oprócz informacji dotyczących pomocy społecznej obejmuje również zagadnienia z obszaru m.in.: mieszkalnictwa socjalnego, rynku pracy, szkolnictwa i służby zdrowia.

2. Charakterystyka województwa kujawsko-pomorskiego

Celem poniższej analizy jest zaprezentowanie pozycji województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju oraz przybliżenie głównych cech charakterystycznych regionu, za pomocą najnowszych dostępnych danych statystycznych. Charakterystyka województwa powstała w oparciu o dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.

Województwo kujawsko - pomorskie leży w środkowo - północnej części kraju, w znacznej części w dolinie Wisły, a przez województwo przebiega istotny wodny szlak śródlądowy łączący dorzecze Wisły i Odry. Kujawsko – pomorskie należy do województw o przeciętnej wielkości

(dziesiąte pod względem powierzchni - 17.970 km²) i równie przeciętnej liczbie ludności (nieco ponad 2 miliony to jest ok. 5% ogółu ludności kraju).

Województwo kujawsko – pomorskie liczy 19 powiatów ziemskich oraz 144 gminy, w tym 4 miasta na prawach powiatów. Funkcję stolic regionu pełnią Toruń (siedziba władz samorządowych) i Bydgoszcz (siedziba wojewody). Miasta różnią się pod względem liczby mieszkańców (Bydgoszcz – 342 tys. mieszkańców, Toruń – 199 tys. mieszkańców) i odznaczają się następującymi charakterystykami: Toruń jest przede wszystkim ośrodkiem akademickim i centrum turystycznym, którego Zespół Staromiejski jest wpisany na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, natomiast Bydgoszcz ma znaczącą tradycję przemysłową. Inne ważniejsze miasta regionu to: Włocławek, Grudziądz i Inowrocław.

2.1 Potencjał demograficzny

Jak wynika z danych GUS uzyskanych w wyniku przeprowadzonego spisu powszechnego¹, według stanu na dzień 31 marca 2011 r. województwo kujawsko-pomorskie zamieszkiwało 2 072 tys. osób, co sytuuje je na 10 miejscu w kraju pod względem liczby ludności (5,4% ogółu ludności Polski). Wśród mieszkańców województwa przeważają kobiety, których jest ponad 1 080 tys., podczas gdy mężczyźni w województwie zamieszkuje 992 tys. Mężczyźni stanowią 47,9% populacji, tym samym współczynnik feminizacji pokazujący liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn wynosi 109, jest to zarazem średnia dla całego kraju.

Gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie 115 osób przypadających na 1 km². Większość mieszkańców województwa zamieszkuje miasta. Według danych GUS z 2010 r. w miastach województwa zamieszkiwało 1 253 tys. osób, a na wsi 817 tys. Współczynnik urbanizacji w 2011 r. wyniósł 60,1%, w tym samym czasie dla kraju kształtował się on na poziomie 60,2%.

Współczynnik obciążenia demograficznego kształtuje się na poziomie 57, co oznacza, że na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 57 osób w wieku nieprodukcyjnym. Średnia wartość tego wskaźnika dla całego kraju kształtuje się na dokładnie takim samym poziomie.

W naszym regionie nadal zauważa się zmiany w strukturze wiekowej ludności, będące przejawem procesu starzenia się mieszkańców naszego województwa. Jak wynika z prognoz demograficznych, do 2030 roku w regionie znacznie zwiększy się udział osób w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to, że ponad 25% mieszkańców województwa będą stanowiły osoby starsze, czyli co 4 mieszkańiec naszego regionu będzie liczył powyżej 60 lat.

Szczegółowe informacje dotyczące tendencji demograficznych dla województwa kujawsko-pomorskiego od 1999 do 2030 prezentuje wykres 1.

¹ Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Podstawowe informacje o sytuacji demograficzno-społecznej ludności Polski oraz zasobach mieszkaniowych. Warszawa marzec 2012 r.

Wykres 1. Odsetek ludności według wieku od roku 1999 do roku 2030

Źródło: „Rynek pracy w Polsce w procesie integracji z Unią Europejską” pod red. Z. Wiśniewskiego i E. Dolnego, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2008

Zależności między ludnością w wieku nieprodukcyjnym i produkcyjnym odzwierciedla współczynnik obciążenia ekonomicznego, który wskazuje na coraz mniej korzystne relacje między poszczególnymi grupami wieku ludności. Według stanu na grudzień 2009 r., przeciętnie na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkałych na terenie województwa kujawsko – pomorskiego przypadało 55 osób w wieku nieprodukcyjnym, w tym 30 osób w wieku przedprodukcyjnym. W miastach na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały 53 osoby w wieku nieprodukcyjnym, a na wsi – 57.

3. Wsparcie instytucjonalne dla rodzin

3.1 Opieka nad dzieckiem

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2011 mogli korzystać z usług 26 żłobków (zarówno publicznych jak i niepublicznych) zlokalizowanych na terenie gmin województwa. W porównaniu z latami ubiegłymi liczba żłobków z roku na rok minimalnie wzrasta. Na rok 2012 zaplanowano funkcjonowanie 32 takich placówek.

Tabela 1. Liczba publicznych i niepublicznych żłobków zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

Rok	Liczba placówek
2009	22
2010	23
2011	26
2012	32

W roku 2011 liczba dzieci oczekujących na miejsce w żłobku wyniosła 1 782 – tyle złożono kart zgłoszeń dzieci do żłobków. W roku 2010 złożono 2 031 kart zgłoszeń, natomiast w roku 2009 – 1 748. Na rok 2012 prognozuje się spadek liczby zgłoszeń do poziomu 1 433.

Tabela 2. Liczba dzieci oczekujących na miejsce w żłobku – liczba kart zgłoszeń dzieci do żłobków.

Rok	Liczba kart zgłoszeń
2009	1 748
2010	2 031
2011	1 782
2012	1 433

W roku 2011 na terenie gmin województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonowało 541 przedszkoli, zarówno publicznych jak i niepublicznych wraz z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych. Jest to nieznaczny wzrost w porównaniu z latami ubiegłymi – w 2009 roku były 464 przedszkola, natomiast w 2010 roku 503 przedszkola. Na rok 2012 prognozuje się funkcjonowanie 548 placówek.

Tabela 3. Liczba placówek przedszkolnych w województwie kujawsko-pomorskim.

Rok	Liczba placówek
2009	464
2010	503
2011	541
2012	548

Na miejsce w przedszkolu w 2011 roku oczekiwało 12 350 dzieci, w tym również podlegających obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego. W porównaniu z latami ubiegłymi mamy do czynienia ze znaczącym wzrostem liczby dzieci oczekujących na miejsce w przedszkolu – w roku 2009 było to 7 447 dzieci, 7 279 w roku 2010. Na rok 2012 prognozuje się dalszy wzrost liczby oczekujących – do 13 406.

Tabela 4. Liczba dzieci oczekujących na miejsce w przedszkolu

Rok	Liczba dzieci
2009	7 447
2010	7 279
2011	12 350
2012	13 406

3.2 Szkolnictwo

W roku 2011 na terenie naszego województwa funkcjonowało 686 szkół podstawowych. W zestawieniu z latami poprzednimi jest to niewielki spadek – w roku 2009 było 691 szkół tego typu, w roku 2010 – 692 szkoły. Na rok 2012 prognozowane jest funkcjonowanie 684 szkół podstawowych.

Tabela 5. Liczba szkół podstawowych w województwie kujawsko-pomorskim.

Rok	Liczba szkół
2009	691
2010	692
2011	686
2012	684

W przypadku szkół gimnazjalnych na terenie naszego województwa w roku 2011 funkcjonowało 390 gimnazjów. W zestawieniu z latami poprzednimi jest to niewielki wzrost – w roku 2009 było 386 szkół tego typu, natomiast w 2010 było to już 390. Na rok 2012 prognozowane jest funkcjonowanie 394 gimnazjów.

Tabela 6. Liczba szkół gimnazjalnych w województwie kujawsko-pomorskim.

Rok	Liczba szkół
2009	386
2010	390
2011	390
2012	394

W roku 2011 na terenie naszego województwa funkcjonowało 359 szkół średnich (w tym 243 przygotowujące do zawodu). W zestawieniu z latami poprzednimi jest to niewielki wzrost – w roku 2009 było 350 szkół tego typu (w tym 238 przygotowujących do zawodu), w roku 2010 – 354 szkoły (w tym 240 przygotowujące do zawodu). Na rok 2012 prognozowane jest funkcjonowanie 344 szkół (w tym 242 przygotowujące do zawodu).

Tabela 7. Liczba szkół średnich w województwie kujawsko-pomorskim (w tym przygotowujących do zawodu).

Rok	Liczba szkół (w tym przygotowujących do zawodu)
2009	350 (238)
2010	354 (240)
2011	359 (243)
2012	344 (242)

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działają również świetlice dla dzieci i kluby dla młodzieży. W roku 2011 było 644, w latach poprzednich nieznacznie mniej: w roku 2009 – 577, a w roku 2010 – 621. Prognoza na rok 2012 mówi o 666 świetlicach i klubach.

Tabela 8. Liczba świetlic dla dzieci i klubów dla młodzieży w województwie kujawsko-pomorskim.

Rok	Liczba placówek
2009	577
2010	621
2011	644
2012	666

3.3 Mieszkalnictwo socjalne

Na terenie gmin naszego województwa w roku 2011 funkcjonowało 4 359 mieszkań socjalnych. Liczba tych mieszkań zwiększa się z roku na rok – w roku 2009 było 3 675 mieszkań, w roku 2010 – 3 985 mieszkań, natomiast na rok 2012 prognozuje się funkcjonowanie 5 050 mieszkań (lokali) socjalnych.

Tabela 9. Liczba mieszkań (lokalii) socjalnych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego.

Rok	Liczba mieszkań
2009	3 675
2010	3 985
2011	4 359
2012	5 050

W 2011 roku na mieszkanie socjalne oczekiwały 5 623 osoby. Liczba ta zwiększa się z roku na rok – w 2009 roku na mieszkanie socjalne oczekiwało 5 076 osób, w 2010 było to 5 358 osób. Prognozy na rok 2012 mówią o 6 083 osobach oczekujących na mieszkanie socjalne.

Tabela 10. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w gminach województwa kujawsko-pomorskiego.

Rok	Liczba osób
2009	5 076
2010	5 358
2011	5 623
2012	6 083

Wartość wskaźnika zaspokojenia mieszkalnictwa socjalnego za rok 2011 pokazuje, że połowa osób potrzebujących lokalu socjalnego może liczyć na wsparcie gminy w tym względzie. Od 2009 roku wartość tego wskaźnika nie zmieniała się, ale na rok 2012 prognozuje się wzrost zaspokojenia potrzeb związanych z mieszkalnictwem socjalnym o 1%.

Tabela 11. Wskaźnik zaspokojenia mieszkalnictwa socjalnego – stosunek liczby rodzin/osób zajmujących lokale socjalne (mieszkania kontraktowe) do liczby rodzin/osób oczekujących na lokal socjalny (mieszkanie kontraktowe) plus liczby rodzin/osób zajmujących lokale socjalne (mieszkania kontraktowe)

Rok	liczba rodzin/osób zajmujących lokalę socjalną (mieszkania kontraktowe) (k1)	Liczba rodzin/osób oczekujących na lokal socjalny (mieszkanie kontraktowe) plus liczba rodzin/osób zajmujących lokale socjalne (mieszkania kontraktowe) (k2)	wartość wskaźnika (k1/k2)x100% (wartość procentowa)
2009	5008	10 014	50
2010	5265	10 536	50
2011	5539	11 048	50
2012	6244	12 216	51

4. Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim

4.1 Bezrobocie

Bezrobocie, ze względu na swoje następstwa, stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Bezrobocie dotyczy sytuacji, w której grupa ludzi zdolnych do pracy oraz gotowych ją podjąć, nie znajduje możliwości zatrudnienia. Zjawisko to jest mierzone procentem siły roboczej, która nie jest zatrudniona z powodu nieznaalezienia pracy. Brak pracy jest czynnikiem, który ma duży wpływ na zaspokajanie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Prowadzi też do narastania kwestii społecznych takich jak: kwestia ubóstwa, edukacyjna, zdrowotna itd.

Wśród osób bezrobotnych w kujawsko-pomorskim w 2011 roku aż 77% stanowiły osoby, którym decyzją przyznano świadczenie z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia. W latach poprzednich stosunek ten również wynosił około 80%. Prognozy na rok 2012 sugerują brak zmian - stosunek korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w stosunku do ogółu osób bezrobotnych nadal wynosić będzie 77%.

Tabela 12. Wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia – stosunek liczby osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia do liczby osób bezrobotnych w województwie.

Rok	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie z powodu bezrobocia (k1)	liczba osób bezrobotnych (k2)	wartość wskaźnika $(k1/k2) \times 100\%$ (wartość procentowa)
2009	101 134	133 995	75
2010	109 344	139 595	78
2011	107 277	139 486	77
2012	107 644	139 126	77

Dla 60% osób korzystających z pomocy społecznej w 2011 roku powodem sięgania po tę pomoc było bezrobocie. W 2010 roku wśród klientów pomocy społecznej 59% stanowiły osoby którym przyznano świadczenie z powodu bezrobocia, a 55% w 2009 r. Na rok 2012 przewiduje się, że omawiany wskaźnik osiągnie wartość 59%.

Tabela 13. Wskaźnik II pomocy z powodu bezrobocia – stosunek liczby osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia do liczby osób korzystających z pomocy społecznej.

Rok	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie z powodu bezrobocia	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie ogółem	wartość wskaźnika $(k1/k2) \times 100\%$ (wartość procentowa)
2009	101 134	184 071	55
2010	109 344	184 603	59
2011	107 277	178 219	60
2012	107 644	182 473	59

Stosunek liczby osób z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego plus osób z kontraktami socjalnymi w Klub Integracji Społecznej do liczby osób bezrobotnych w województwie w roku 2011 wyniósł niespełna 1%, podobnie sytuacja wyglądała sytuacja w 2010 roku. W roku 2009 nie udało się osiągnąć nawet połowy procenta. Na rok 2012 prognozuje się utrzymanie wskaźnika na poziomie zbliżonym do 1%.

Tabela 14. Wskaźnik reintegracji społeczno-zawodowej – stosunek liczby osób z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego oraz osób z kontraktami socjalnymi z KIS do liczby osób bezrobotnych w województwie.

Rok	liczba osób z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego plus osób z kontraktami socjalnym w KIS	liczba osób bezrobotnych	wartość wskaźnika $(k1/k2) \times 100\%$ (wartość procentowa)
2009	599	133 995	~0,5
2010	1033	139 595	0,7
2011	1145	139 486	0,8
2012	1237	139 126	0,9

4.2 Podmioty gospodarcze

Podmiotem gospodarczym nazywamy podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy.

W roku 2011 w gminach województwa kujawsko-pomorskiego zarejestrowanych było łącznie 124 076 podmiotów gospodarczych. Jest to spadek w porównaniu z latami ubiegłymi – w roku 2009 było 152 896 podmiotów, w roku 2010 – 149 286 podmiotów.

Tabela 15. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego.

Rok	Liczba podmiotów
2009	149 286
2010	152 896
2011	124 076

4.3 Spółdzielnie socjalne

Spółdzielnia socjalna jest specyficzną formą przedsiębiorstwa społecznego. Tworzą ją w większości osoby zagrożone marginalizacją np. ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność czy chorobę psychiczną, które mają trudności w znalezieniu pracy. Praca w spółdzielniach socjalnych daje im szansę na aktywizację społeczną i zawodową, integrację, podniesienie swoich kwalifikacji, powrót do uregulowanego życia społecznego i aktywności na rynku pracy. Spółdzielnia socjalna, jako rodzaj spółdzielni pracy, opiera się na zasadzie osobistego świadczenia pracy przez jej członków.

W roku 2011 w województwie kujawsko-pomorskim działało 13 spółdzielni socjalnych. Jest to niewielki wzrost w porównaniu z latami ubiegłymi – w roku 2009 było 8 spółdzielni socjalnych, w roku 2010 już 10 spółdzielni.

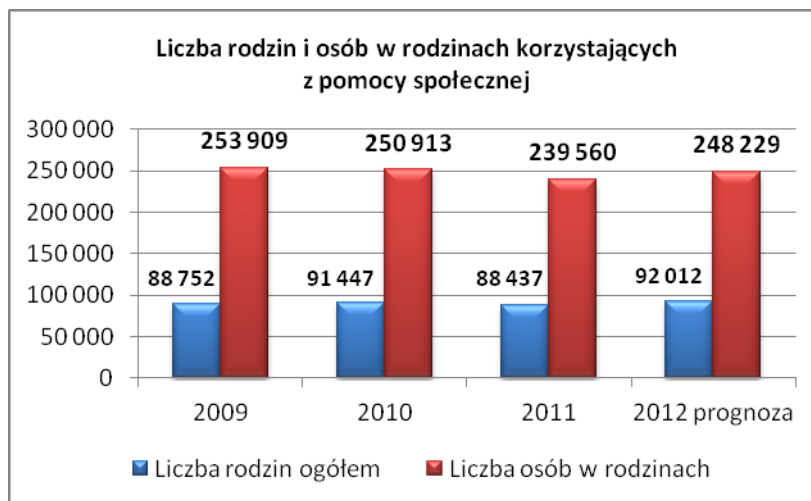
Tabela 16. Liczba spółdzielni socjalnych działających w gminach województwa kujawsko-pomorskiego.

Rok	Liczba spółdzielni
2009	8
2010	10
2011	13

5. Korzystający z pomocy społecznej w województwie kujawsko – pomorskim

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2009 - 2011 w sytuacji wymagającej pomocy środowiskowej znalazło się średnio rocznie ok. 12% mieszkańców. Liczba osób będących klientami pomocy społecznej w tych latach malała – w roku 2009 wynosiła 12,35% ogółu mieszkańców województwa, w 2010 r. 12,21 %, a w 2011 r. 11,68 %².

Wykres 2. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2009 – 2012

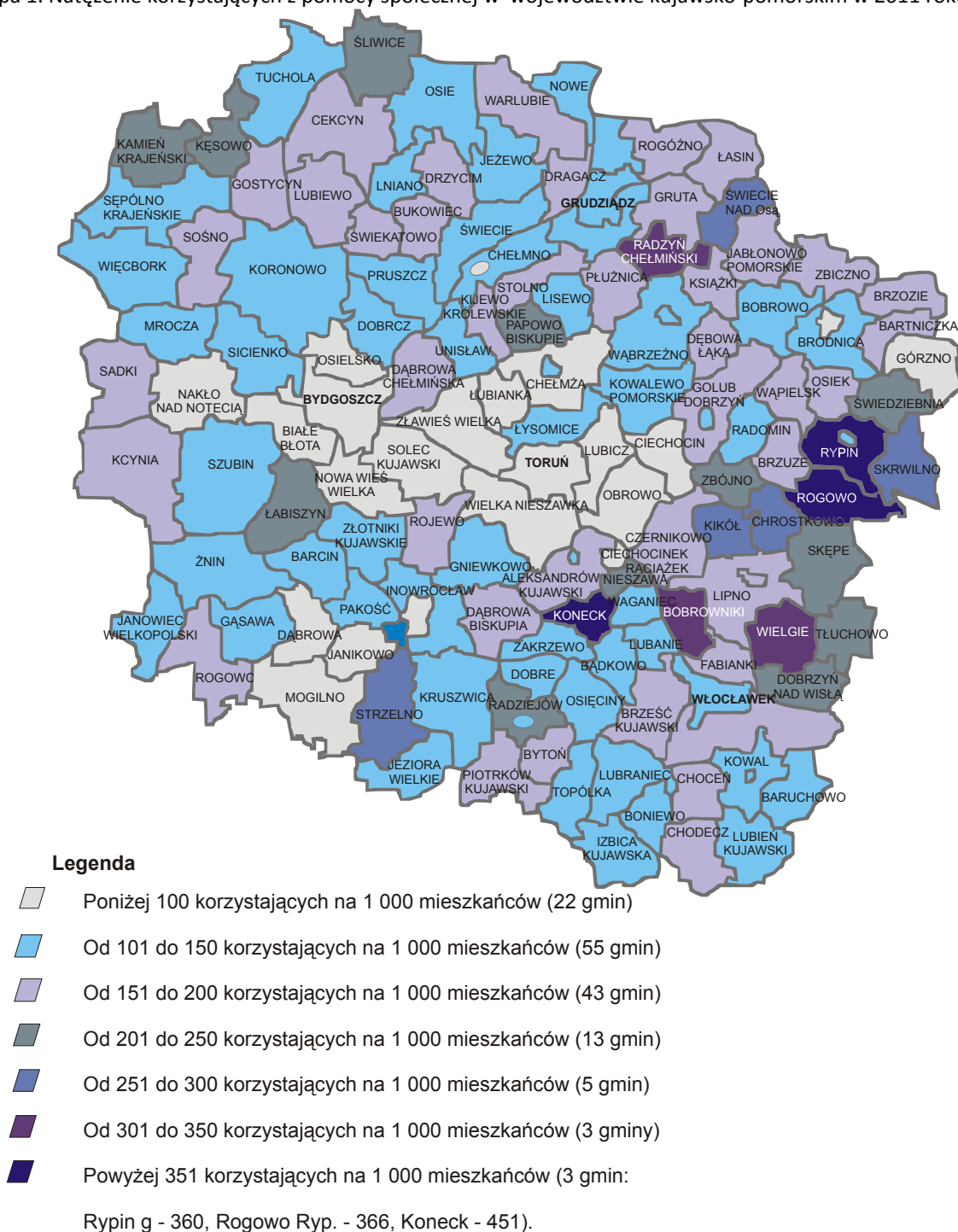

Na przestrzeni lat 2009 – 2011 najniższy odsetek świadczeniobiorców pomocy społecznej przypadających na każdy 1000 mieszkańców gminy występował w powiatach grodzkich, tj. w Toruniu i Bydgoszczy oraz w gminach: Białe Błota, Osielsko. Natomiast największa liczba świadczeniobiorców

² Jednym z powodów zmniejszania się liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej jest niskie kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń. Kryterium to nie było waloryzowane od 2006 r.

przypadających na 1000 mieszkańców gminy występuje niezmiennie na terenie gmin: Koneck (451), Rogowo w powiecie rypińskim (366) oraz w gminie wiejskiej Rypin (360).

Mapa 1. Natężenie korzystających z pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2011 roku

Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa można zmierzyć za pomocą wskaźnika deprivacji lokalnej, który wyraża stosunek liczby osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców gmin w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Dane zawarte w poniższej tabeli obrazują średnią wskaźnika dla województwa.

Oznacza to, że w roku 2011 średnio na 1000 mieszkańców województwa przypadało blisko 86 osób korzystających z pomocy społecznej.

Tabela 17. Wskaźnik deprivacji lokalnej

rok	liczba osób korzystających z pomocy społecznej* w gminach (k1)	liczba mieszkańców gmin województwa (k2)	wartość wskaźnika (k1x1000)/k2
2009	184 071	2 055 854	89,53
2010	184 603	2 053 914	89,87
2011	178 219	2 049 326	86,94
2012 prognozy	182 473	2 045 852	89,19

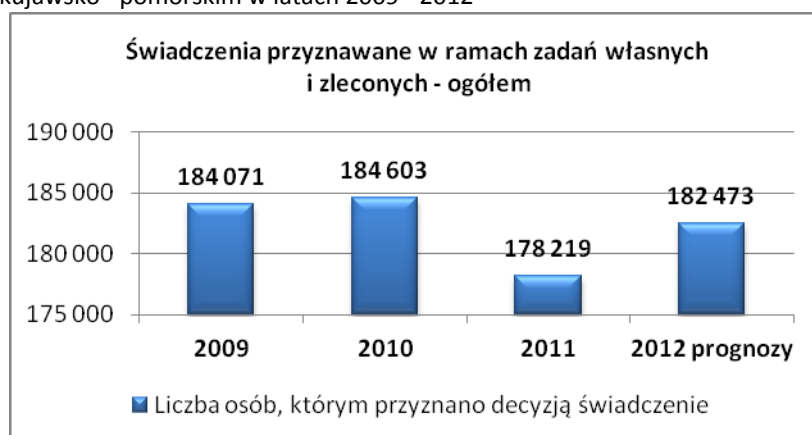
*liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie niezależnie od jego formy

5.1 Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych gminy

W celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej jednostki organizacyjne pomocy społecznej na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej dysponują określonymi formami wsparcia w ramach zadań własnych finansowanych głównie z budżetu gminy/powiatu i zadań zleconych finansowanych z budżetu państwa.

Poniższy wykres prezentuje liczbę osób, które otrzymały decyzją świadczenie w ramach zadań własnych i zleconych gminy, w latach 2009 -2011 i prognozę na rok 2012. Przewiduje się wzrost liczby osób, którym zostaną przyznane świadczenia w 2012 roku.

Wykres 3. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w ramach zadań własnych i zleconych gminy w województwie kujawsko –pomorskim w latach 2009 - 2012

Ośrodki pomocy społecznej udzielają świadczeń w ramach zadań własnych, do których należą m.in.:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych (zasiłek wypłacany pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej oraz pełnoletniej

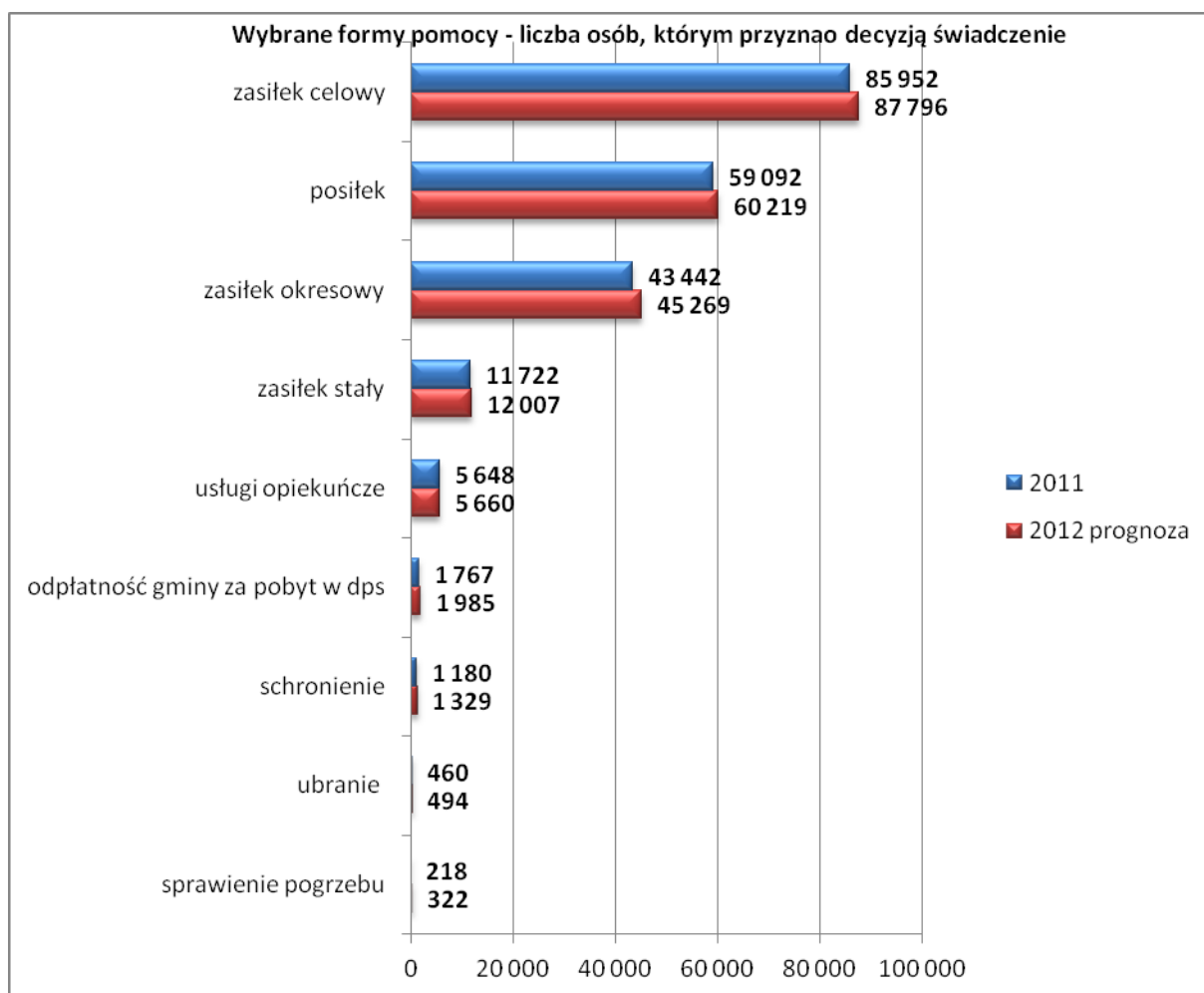
osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie),

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych (zasiłek wypłacany z tytułu długotrwałej choroby, niepełnosprawności, bezrobocia),
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych (zasiłek wypłacany jest w celu zaspokojenia konkretnej potrzeby bytowej: koszt zakupu żywności, leków, leczenia, kupno opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobne remonty i naprawy w mieszkaniu, koszty pogrzebu, bilet kredytowany),
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku,
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością opieki nad osobą zależną,
- usługi opiekuńcze,
- dożywianie dzieci,
- kierowanie do domu pomocy społecznej.

Natomiast do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należą:

- organizowanie i świadczenie usług specjalistycznych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową,
- prowadzenie środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych cudzoziemcom.

Wykres 4. Wybrane formy pomocy realizowane przez gminy w latach 2011 – 2012

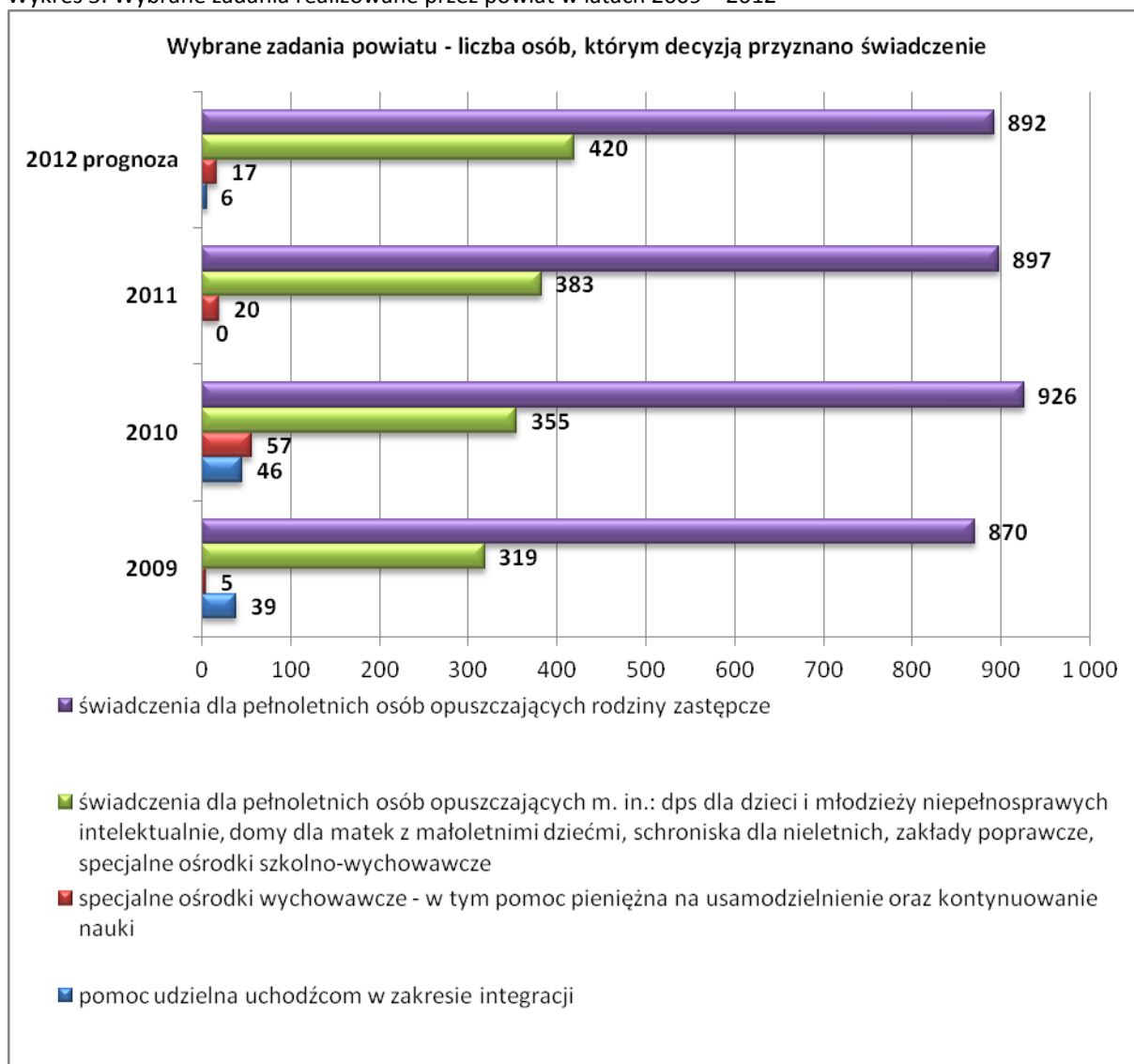
Powiatowe centra pomocy rodzinie realizują zadania własne powiatu, do których należą m.in.:

- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki oraz pomoc w integracji osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze,
- pomoc cudzoziemcom,
- prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej, mieszkań chronionych, ośrodków interwencji kryzysowej.

Natomiast do głównych zadań zleconych należą:

- pomoc cudzoziemcom w zakresie indywidualnego programu integracji oraz w sytuacji interwencji kryzysowej,
- prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wykres 5. Wybrane zadania realizowane przez powiat w latach 2009 – 2012

5.2 Pomoc pieniężna i niepieniężna

Na przestrzeni lat 2009 – 2012 liczba korzystających z pieniężnych form wsparcia utrzymuje się na podobnym poziomie, czyli ok. 70% wszystkich korzystających z pomocy, natomiast sukcesywnie wzrasta (z 32% w 2009 roku na 40% w roku 2012) liczba podopiecznych otrzymujących świadczenia niepieniężne, którymi są m.in.: praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa.

Poniższa tabela prezentuje rozkład wartości wskaźnika pomocy pieniężnej. Zestawiając liczbę osób korzystających ze świadczeń pieniężnych z liczbą korzystających z pomocy społecznej w województwie uzyskujemy wskaźnik obrazujący ich procentowy udział.

Tabela 18. Wskaźnik pomocy pieniężnej

	liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych (k1)	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie (k2)	wartość wskaźnika (k1/k2)x100% (wartość procentowa)
2009	125 390	184 071	68
2010	132 303	184 603	72
2011	126 339	178 219	71
2012 prognozy	129 305	182 473	71

W województwie kujawsko-pomorskim występują gminy, na terenie których poziom korzystania z pieniężnych form wsparcia wynosi 100%, oznacza to, że wszyscy klienci ośrodków pomocy społecznej położonych na terenie gmin: Nieszawa, Raciążek, Kijewo Królewskie, Ciechocin, gmina miejska Golub-Dobrzyń, Gniewkowo, Chrostkowo, Wąpielsk, Łubianka, Dębowa Łąka, Boniewo, gmina miejska Kowal otrzymują głównie wsparcie finansowe. Natomiast w przypadku gmin: Kamień Krajeński, Świdziebna, Śliwice, Tuchola, Koneck, Warlubie, Brzozie, Czernikowo, gmina wiejska Lipno, Rogowo w powiecie rypińskim, Sośno procentowy udział osób otrzymujących świadczenia pieniężne do ogólnej liczby klientów oscyluje w granicach 30 – 40 %.

6. Powody korzystania z pomocy społecznej

Problemy społeczne, z powodu których udzielana jest pomoc są wskazane w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej. Opisując korzystających z pomocy społecznej, trzeba pamiętać, iż w jednej rodzinie może występować jednocześnie kilka problemów, np. bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm, itd.

W roku 2011 najwięcej świadczeniobiorców korzystało z pomocy z powodu bezrobocia (107 277 osób) i ubóstwa (101 004 osoby). Problem niepełnosprawności pojawił się na trzecim miejscu (43 983 osoby). Około 36,5 tys. osób, którym przyznano decyzją świadczenie, stanowili klienci, którzy otrzymali pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Niewiele mniej, bo 32 tys. osób to korzystający doświadczający trudności zdrowotnych (długotrwała lub ciężka choroba). Alkoholizm (7 512 osób) i bezdomność (2 022 osoby) to rzadziej wskazywane powody.

6.1 Ubóstwo i bezrobocie

Największą grupę świadczeniobiorców pomocy społecznej w roku 2011 stanowiły osoby otrzymujące pomoc z powodu bezrobocia i ubóstwa. Powody te są od siebie uzależnione, często klienci pomocy społecznej są również klientami instytucji rynku pracy. Relację tę potwierdza jeden ze wskaźników zawartych w ocenie zasobów pomocy społecznej, tj. wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia³, który w roku 2011 wyniósł 85%, co oznacza, że w ogólnej liczbie osób bezrobotnych 85% stanowiły osoby korzystające z pomocy społecznej z tego tytułu.

W badanym roku z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa korzystało 101 tys. osób, z czego ponad 45% to klienci korzystający z pomocy w sposób długotrwały.

Analizując dane z pomocy społecznej dot. ubóstwa, jak i bezrobocia za rok 2010 i 2011, obserwuje się spadek odsetka świadczeniobiorców pomocy społecznej w udziale mieszkańców regionu (patrz tabele poniżej).

Tabela 19. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu ubóstwa	104 833	101 004
Odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców	5,1%	4,9%

Tabela 20. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu bezrobocia	109 344	107 277
Odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców	5,3%	5,2%

6.2 Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba

Niepełnosprawność oraz długotrwała i ciężka choroba to kolejne powody do przyznania pomocy. W roku 2011 z wyżej wymienionych powodów korzystało łącznie 76 208 osób. Od kilku lat obserwuje się spadek liczby niepełnosprawnych świadczeniobiorców (tj. z 44 268 osób w roku 2009 do 43 983 osób w roku 2011). Jednak udział tej grupy w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej wzrasta (tj. z 24,0% w roku 2009 do 24,7% w roku 2011).

³ Oblicza się go biorąc pod uwagę liczbę osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia do liczby osób bezrobotnych.

Tabela 21. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców (k1)	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu niepełnosprawności (k2)	45 373	43 983
Odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców $(k2/k1) \times 100\%$	2,2%	2,1%

Spadki odnotowuje się również w liczbie osób korzystających z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby (tj. z 32 508 osób w roku 2009 do 32 225 osób w roku 2011).

Tabela 22. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców (k1)	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby (k2)	34 026	32 225
Odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców $(k2/k1) \times 100\%$	1,7%	1,6%

Porównując rok 2010 z rokiem 2011, obserwuje się spadek odsetka klientów pomocy społecznej korzystających z tytułu niepełnosprawności, jak również długotrwałej i ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców.

6.3 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Do przyczyn rodzinnych, z powodu których można uzyskać pomoc społeczną, niewątpliwie należy zaliczyć bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Powód ten zdiagnozowano w przypadku 1/5 osób (36 413 osób tj. 20,4%) upoważnionych do otrzymania pomocy społecznej. Odsetek ten (20,4%) od 2009 roku utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Tabela 23. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w latach 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu bezradności	37 937	36 413
odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców	1,8%	1,8%

Jak wynika z powyższej tabeli, od 2010 r. odsetek klientów otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w liczbie mieszkańców województwa utrzymuje się na stałym poziomie (1,8%).

6.4 Alkoholizm i narkomania

Alkoholizm i narkomania to problemy społeczne, które kwalifikują do otrzymania pomocy społecznej. W roku 2011, 4,3% (tj. 7 512 osób) wszystkich świadczeniobiorców stanowiły osoby u których zdiagnozowano problem alkoholizmu, jako przyczynę ubiegania się o pomoc. Od 2009 roku wzrasta liczba osób korzystających z powyższego powodu z pomocy społecznej (tj. z 6 200 osób w roku 2009 do 7 512 osób w roku 2011). Zwiększa się też ich udział w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej (tj. z 3,4% w roku 2009 do 4,2% w roku 2011).

Tabela 24. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu alkoholizmu	7 427	7 512
odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców	0,4%	0,4%

W roku 2011, około 0,1% (tj. 157 osób) stanowili klienci z problemem narkomanii. Podobnie, jak w przypadku powodu – alkoholizmu, wzrasta odsetek osób z problemem narkomanii w ogólnej liczbie korzystających z pomocy.

Tabela 25. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011.

Rok	2010	2011
Liczba mieszkańców	2 053 914	2 049 326
Liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu narkomanii	145	157
odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców	0,01%	0,01%

Porównując rok 2010 z rokiem 2011 widać, iż zarówno w przypadku alkoholizmu, jak i narkomanii, odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Kujaw i Pomorza utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

6.5 Bezdomność

Bezdomność to problem zidentyfikowany u 2 022 osób, tj. 1,1% ogółu korzystających. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, wzrosła liczba tej grupy świadczeniobiorców (tj. z 1 847 osób w roku 2009 do 2 022 osób w roku 2011). Od 2009 roku obserwuje się również dwukrotny wzrost

odsetka osób bezdomnych korzystających z pomocy społecznej w sposób długotrwały (tj. z 23,4% w roku 2009 do 45,5% w roku 2011).

Tabela 26. Odsetek korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w ogólnej liczbie mieszkańców województwa w roku 2010 i 2011

Rok	2010	2011
liczba mieszkańców	2 053 914	2 049 326
liczba osób, które otrzymały decyzją świadczenie z powodu bezdomności	2 212	2 022
odsetek świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców	0,1%	0,1%

Od dwóch lat odsetek świadczeniobiorców korzystających z pomocy z tytułu bezdomności w liczbie mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego pozostaje na zbliżonym poziomie.

7. Opieka zastępcza nad dziećmi

7.1 Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodzinne domy dziecka

Całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza może łączyć działania interwencyjne, socjalizacyjne i inne działania na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, przyjmując formę placówki wielofunkcyjnej. Dziecko, może przebywać w placówce opiekuńczo-wychowawczej, zapewniającej całodobową opiekę, do uzyskania pełnoletności, a po uzyskaniu pełnoletności, na dotychczasowych zasadach, do czasu ukończenia szkoły, w której rozpoczęło naukę przed osiągnięciem pełnoletności.

W 2011 roku na terenie województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonowały 42 całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze – dane te pochodzą ze sprawozdań MPiPS-03 za 2011 rok. Korzystały z nich 1 872 osoby. W latach ubiegłych – zarówno w roku 2009 jak i 2010 – liczba tych placówek wynosiła 44, przy bardzo zbliżonej liczbie korzystających – odpowiednio 1 818 i 1 854 osoby.

Tabela 27. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze w województwie kujawsko-pomorskim (źródło: MPiPS-03).

	2009	2010	2011
Liczba jednostek	44	44	42
Liczba osób korzystających	1818	1854	1872

W 2011 roku w 14 rodzinnych domach dziecka dysponujących 102 miejscami przebywało 114 osób. W latach poprzednich sytuacja wyglądała podobnie – dzieci przebywających w placówkach tego typu było nieznacznie więcej niż utworzonych miejsc. Zmieniała się za to liczba funkcjonujących domów dziecka – w porównaniu z latami ubiegłymi notujemy spadek liczby tego typu placówek.

Tabela 28. Rodzinne domy dziecka w województwie kujawsko-pomorskim

	2009	2010	2011	2012 (prognoza)
Liczba placówek	16	15	14	18
Liczba miejsc	118	113	102	132
Liczba osób korzystających	119	122	114	142

7.2 Rodziny zastępcze

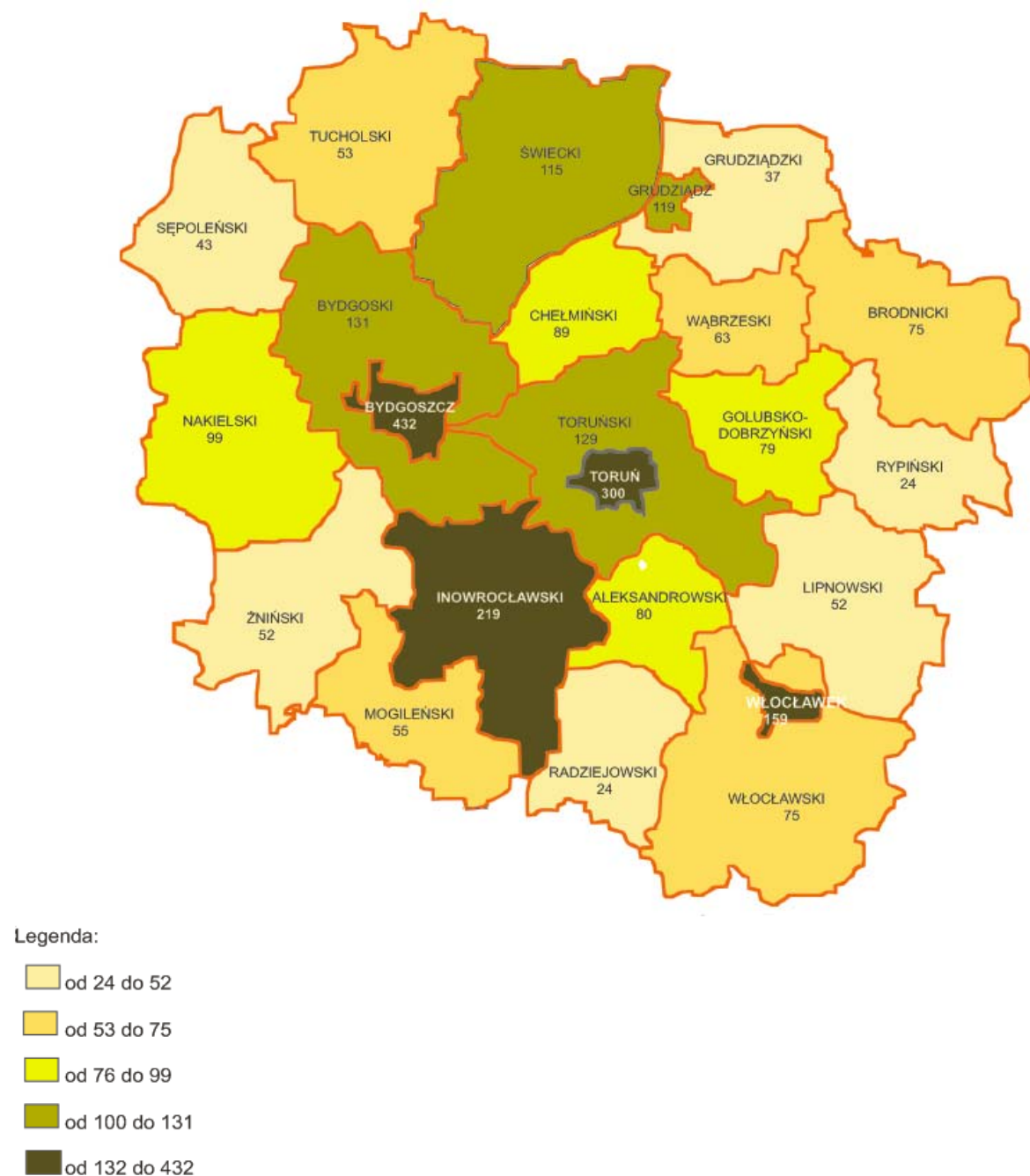
W roku 2011 w naszym województwie funkcjonowały 2 504 rodziny zastępcze. Przebywało w nich 3 516 dzieci. W roku 2009 były to 2 482 rodziny, w których przebywało 3 462 dzieci, natomiast w roku 2010 – 2 512 rodzin z 3 553 dziećmi.

Tabela 29. Rodziny zastępcze i dzieci w rodzinach zastępczych w województwie kujawsko-pomorskim

	2009	2010	2011
Liczba rodzin ogółem	2 482	2 512	2 504
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	3 462	3 553	3 516

Poniższa mapa przedstawia liczbę rodzin w poszczególnych powiatach. Największa liczba rodzin zastępczych występuje w miastach grodzkich – Toruniu, Bydgoszczy i Włocławku, a także w powiecie inowrocławskim.

Mapa 2. Rodziny zastępcze w województwie kujawsko-pomorskim – 2011 rok.

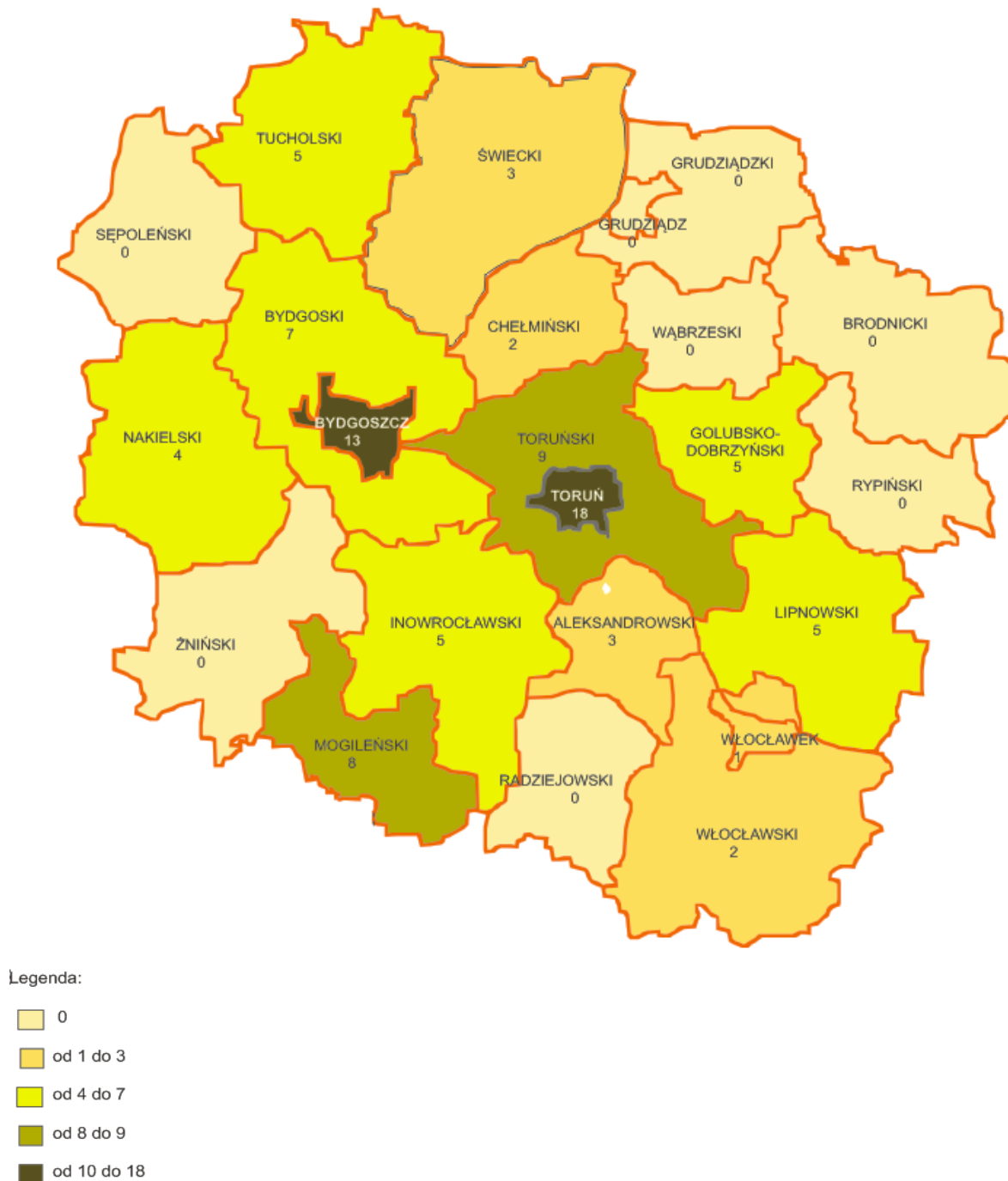

Przyglądając się rodzinom zastępczym ze względu na ich rodzaj, widzimy, że zgodnie ze starym podziałem, jaki obowiązywał w roku oceny 2011, najwięcej – aż 83% - stanowią rodziny zastępcze spokrewnione. Rodziny niespokrewnione to tylko 13% ogółu, natomiast rodziny zawodowe to zaledwie 4% wszystkich rodzin zastępczych w naszym województwie. Proporcje te wyglądały bardzo podobnie w latach poprzednich.

Tabela 30. Rodziny zastępcze w województwie kujawsko-pomorskim według typu.

Typ rodziny zastępczej	2009	2010	2011
spokrewniona	2 071 (83%)	2 111 (84%)	2 087 (83%)
niespokrewniona	344 (14%)	327 (13%)	327 (13%)
zawodowa	69 (3%)	78 (3%)	90 (4%)

Mapa 3. Zawodowe rodziny zastępcze w województwie kujawsko-pomorskim – rok 2011.

W siedmiu powiatach (brodnickim, lipnowskim, radziejowskim, rypińskim, sępoleńskim, wąbrzeskim, żnińskim) i jednym mieście na prawach powiatu (Grudziądzu) w ogóle nie ma rodzin

zastępczych zawodowych. Największa ich liczba występuje w miastach grodzkich – Toruniu i Bydgoszczy. Zestawienie przedstawia powyższa mapa.

Sprawdzając, jaki procent dzieci umieszczonych poza rodziną naturalną przebywa w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinnych domach dziecka, a jaki w rodzinach zastępczych widzimy, że zdecydowana większość dzieci przebywa w rodzinach zastępczych – w roku 2011 było to niespełna 64% wszystkich dzieci umieszczonych poza rodziną naturalną, w roku 2009 – niemalże 65%, w roku 2010 – 64%.

Tabela 31. Liczba dzieci przebywających w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinnych domach dziecka oraz dzieci w rodzinach zastępczych w województwie kujawsko-pomorskim.

	2009	2010	2011
Liczba dzieci przebywających w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinnych domach dziecka	1 937	1 976	1 986
Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	3 462	3 553	3 516
RAZEM	5 399	5 529	5 502

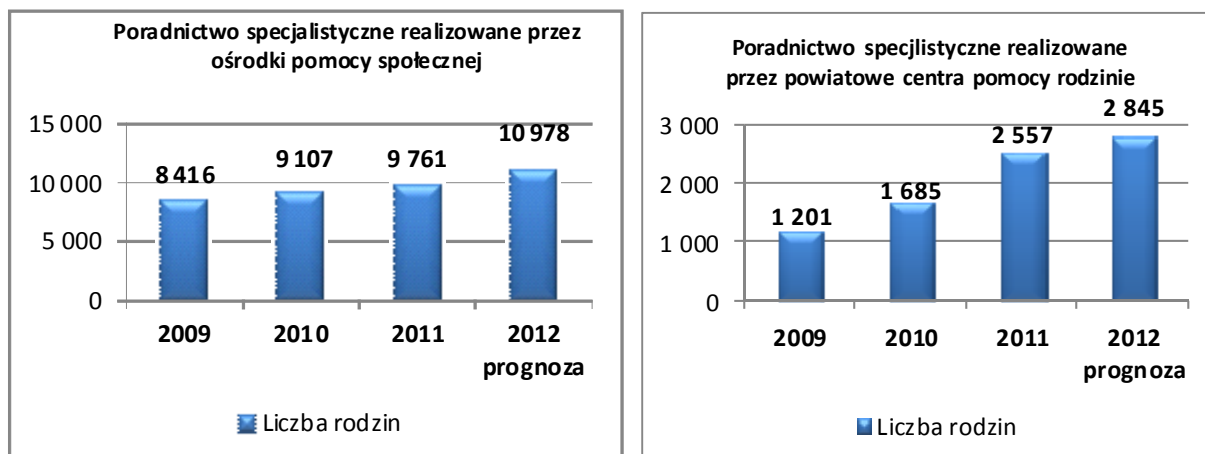
8. Wybrane usługi pomocy społecznej

8.1 Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne jest usługą realizowaną przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie skierowaną do osób i rodzin, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne organizowane jest w miarę możliwości finansowych przy ośrodkach i centrach pomocy rodzinie, a dostęp do porad – zgodnie z artykułem 46 pkt. 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej – mają wszystkie osoby bez względu na posiadany dochód.

Jak wynika z poniższych wykresów liczba rodzin korzystających z tego rodzaju wsparcia systematycznie wzrasta. Prognozuje się, iż w 2012 roku poradami specjalistów (tj. radcy prawnego, psychologa, psychoterapeuty, terapeuty uzależnień, pedagoga) zostanie objętych ponad 10 tysięcy rodzin. W roku 2011 z poradnictwa specjalistycznego skorzystali mieszkańcy 85 gmin i 11 powiatów.

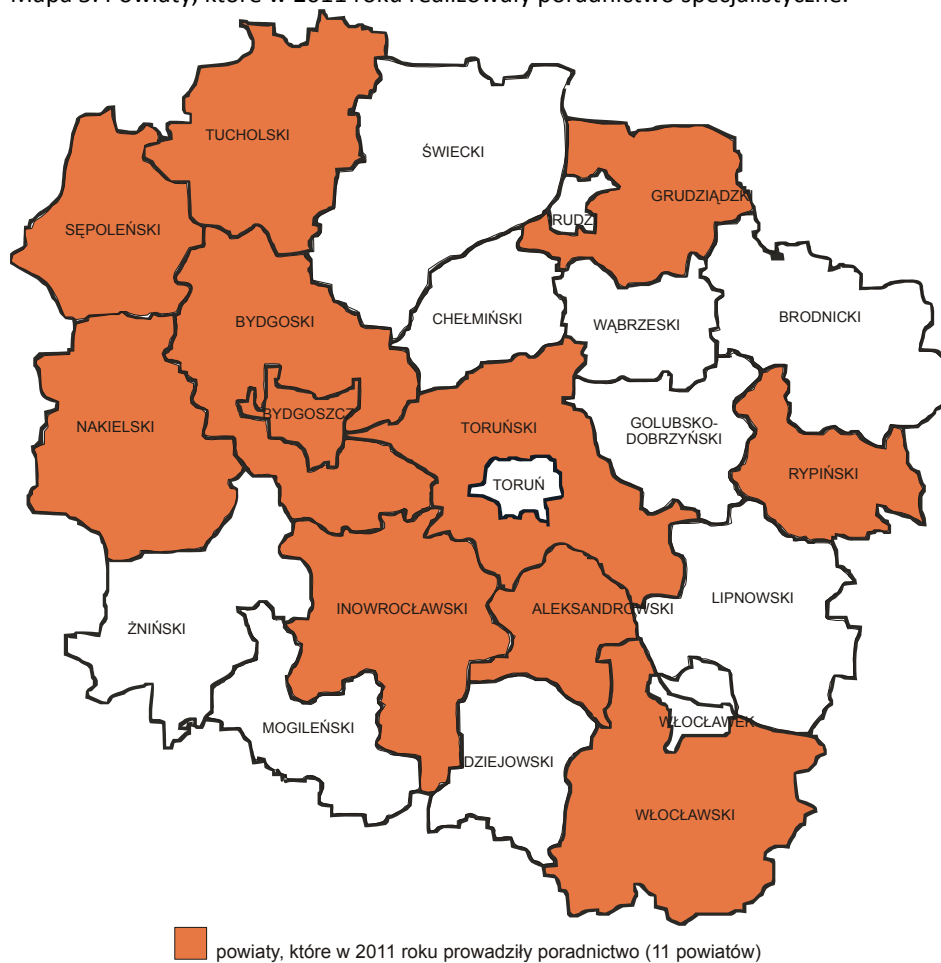
Wykres 6. Liczba rodzin objęta poradnictwem specjalistycznym realizowanym przez OPS i PCPR w latach 2009-2012

Mapa 4. Gminy, które w 2011 roku realizowały poradnictwo specjalistyczne

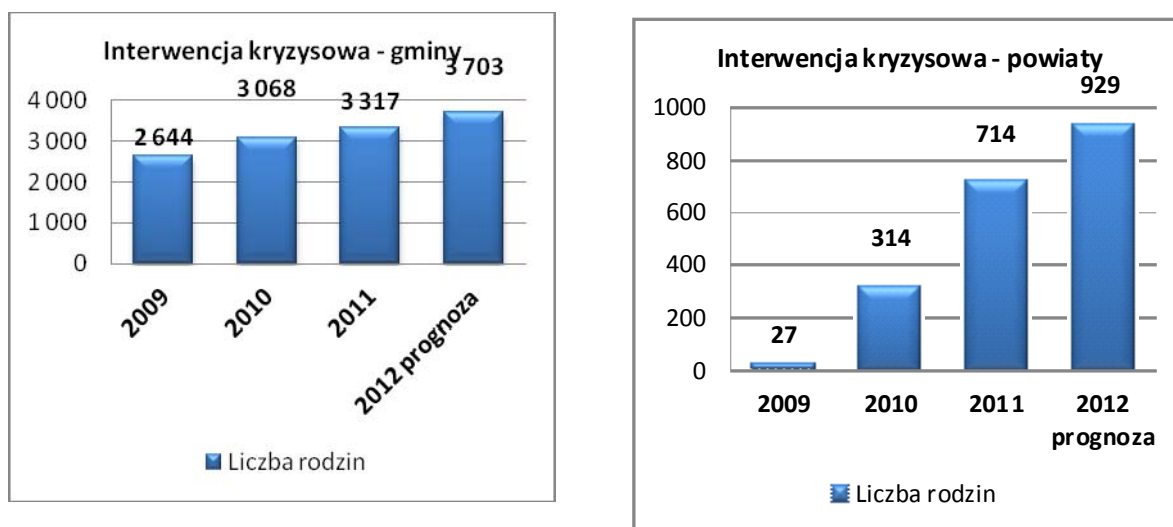
Mapa 5. Powiaty, które w 2011 roku realizowały poradnictwo specjalistyczne.

8.2 Interwencja kryzysowa

Na przestrzeni lat 2009-2011 wyraźnie wzrasta liczba rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Jak wynika z danych przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej w roku 2012 blisko 4 tys. rodzin może skorzystać z tego rodzaju wsparcia. Z kolei powiatowe centra pomocy rodzinie planują udzielić wsparcia w zakresie interwencji kryzysowej blisko tysiącu rodzin.

Wykres 7. Liczba rodzin objęta interwencją kryzysową w latach 2009 – 2012

Poniższa tabela prezentuje wartość wskaźnika interwencji kryzysowej. Wśród ogólnej liczby klientów powiatowych centrów pomocy rodzinie w roku 2011 ok. 40% osób korzystało z tej formy wsparcia. Poziom korzystających jest wysoki, ponieważ interwencja kryzysowa to nie tylko doraźna pomoc w nagłych sytuacjach. Rolą ośrodków interwencji kryzysowej jest również świadczenie specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych i prawnych.

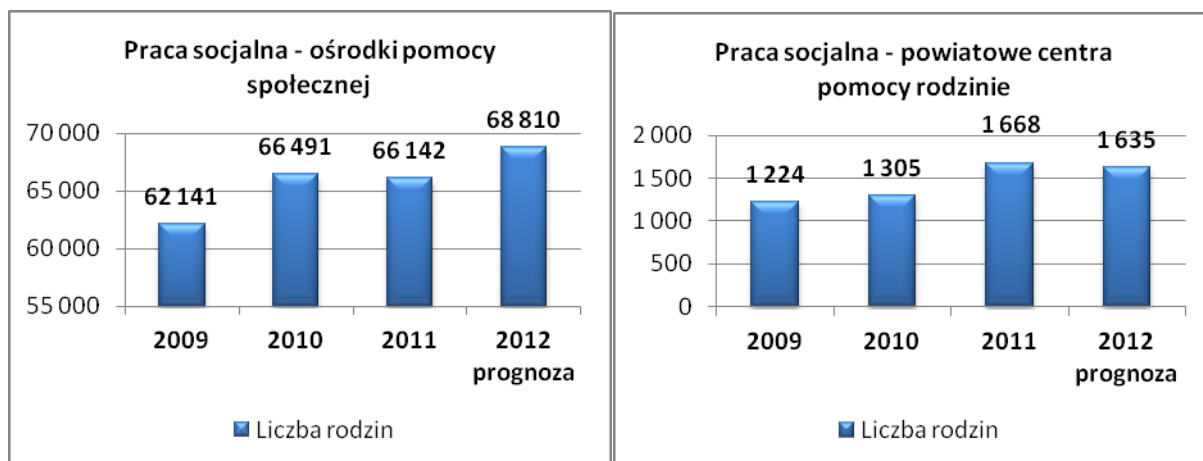
Tabela 32. Wskaźnik interwencji kryzysowej PCPR

	liczba osób korzystających z interwencji kryzysowej	liczba osób korzystających z pomocy PCPR	wartość wskaźnika $(k1/k2) \times 100\%$ (wartość procentowa)
2009	311	4 406	7
2010	1 030	4 861	21
2011	1 968	5 383	37
2012 prognoza	2 196	5 499	40

8.3 Praca socjalna

Praca socjalna jest działalnością nakierowaną na pomaganie innym, pracę z drugim człowiekiem, skupienie się na rozwiązywaniu problemów jednostki, rodziny lub grupy społecznej. Jak pokazują poniższe wykresy następuje systematyczny wzrost liczby rodzin objętych pracą socjalną zarówno na terenie gmin, jak i powiatów. Prognozuje się, że w roku 2012 spośród wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej 76% rodzin zostanie objętych pracą socjalną.

Wykres 8. Liczba rodzin objęta pracą socjalną w latach 2009 – 2012

8.4 Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze są formą realizowaną przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej na rzecz osób starszych i mogą obejmować: pomoc w codziennych zajęciach, takich jak robienie zakupów, sprząatanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach, mycie, kąpanie, ubieranie, pomoc dla osób chorych, dozowanie leków, zapobieganie powstawaniu odleżyn, karmienie oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z rodziną i otoczeniem.

W związku ze starzeniem się społeczeństwa problem seniorów potrzebujących wsparcia będzie wyzwaniem również dla instytucji pomocowych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego. Z informacji nadesłanych przez gminy wynika, że liczba osób korzystająca z tego rodzaju pomocy systematycznie wzrasta. W roku 2012 może objąć ok. 5,5 tys. osób.

Tabela 33. Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w ramach usług opiekuńczych realizowanych przez gminę w latach 2009 - 2012

Usługi opiekuńcze realizowane przez gminę				
Rok	2009	2010	2011	2012 (progniza)
Liczba osób ogółem, którym przyznano decyzją świadczenie	5 588	5 630	5 648	5 660
w tym: specjalistyczne				
Liczba osób ogółem, którym przyznano decyzją świadczenie	628	790	866	934

Innym rodzajem usług są specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Realizowane są one na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego z dn. 19 sierpnia 1994 roku (Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535 z późn. zm.). Systematycznie wzrasta zapotrzebowanie na tego rodzaju pomoc.

Tabela 34. Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w ramach specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizowanych przez gminę w latach 2009 - 2012

Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi				
Rok	2009	2010	2011	2012 (prognoza)
Liczba osób korzystających z usług	550	689	759	850

Mapa 6. Gminy, które w 2011 roku realizowały usługi opiekuńcze

9. Instytucje pomocy i integracji społecznej

9.1 Domy pomocy społecznej

Zgodnie z rejestrem prowadzonym przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje 49 domów pomocy społecznej. Spośród wszystkich DPS-ów 41 jest prowadzonych przez powiaty, w przypadku pozostałych podmiotem prowadzącym są inne jednostki. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie przygotowujące

oceny zasobów pomocy społecznej wskazały 48 DPS-ów funkcjonujących na obszarze danego powiatu, w których utrzymaniu partycypują. Nie został ujęty DPS w Wiechulcu (w powiecie brodnickim), który jest prowadzony przez podmiot gospodarczy Spółkę z o.o. Ars-Medica.

Tabela 35. Domy pomocy społecznej w województwie prowadzone lub współfinansowane przez jednostki samorządu terytorialnego

Rok	2010	2011	2012 prognoza
Liczba domów pomocy społecznej	48	48	48
Liczba miejsc ogółem	4 026	3 987	3 942
Liczba osób korzystających ogółem	4 214	4 227	4 229

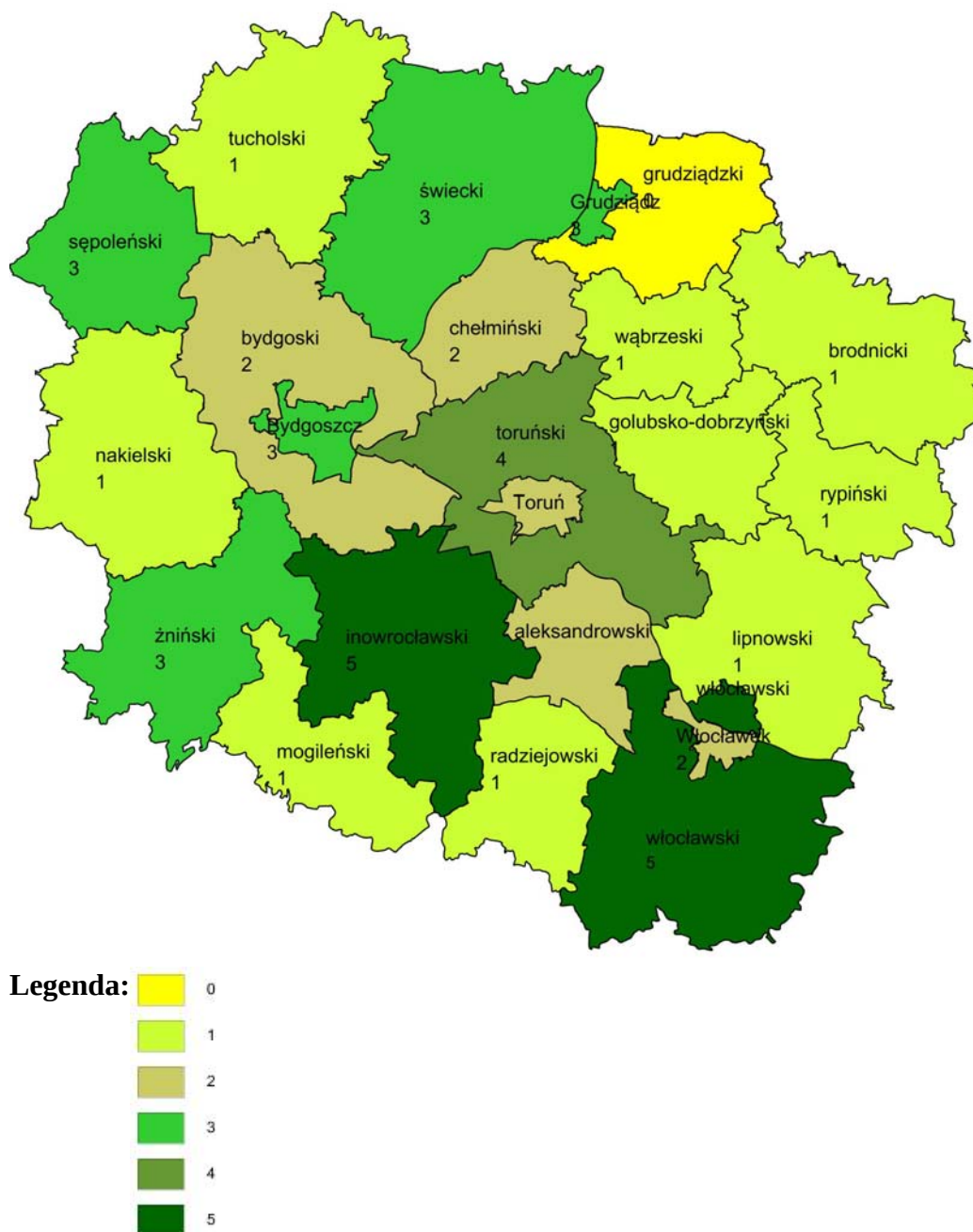
Liczba miejsc w DPS-ach wykazywanych przez powiaty oscyluje w granicach 4 tys. W roku 2010 miejsc było 4 026, a w 2011 – 3 987. W roku bieżącym przewiduje się 3 942 miejsca w DPS-ach na terenie województwa. Liczba osób korzystających z tej całodobowej formy wsparcia nieznacznie rośnie. Podczas gdy w 2010 roku z usług DPS-ów skorzystały 4 214 osoby, w roku oceny 2011 liczba korzystających wzrosła o 13 osób. Na rok 2012 prognozuje się, że z usług DPS-ów skorzysta 4 229 osób. Powiaty i gminy wskazują również liczbę osób oczekujących na miejsca w DPS-ach, w latach 2009-2012 było to odpowiednio 231, 268, 275, 302 osoby.

Tabela 36. Wskaźnik zaspokojenia zapotrzebowania na miejsca w domach pomocy społecznej

	liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej (k1)	liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej (k2)	wartość wskaźnika wyrażona w % (k1x100)/(k1+k2)
2009	956	231	80
2010	1 064	268	80
2011	1 088	275	80
2012 prognozy	1 047	302	78

Powyższa tabela prezentuje wskaźnik oddający poziom zaspokojenia zapotrzebowania na miejsca w domach pomocy społecznej pozwalający dokonywać porównań pomiędzy poszczególnymi latami. Rzeczony wskaźnik obrazuje, jaki procent spośród osób, które zgłaszają zapotrzebowanie na korzystanie z usług domu pomocy społecznej, zaspokaja tę potrzebę. W tabeli 36 widać, że poziom zaspokojenia zapotrzebowania na miejsca w domach pomocy społecznej w województwie utrzymuje się na poziomie 80% w trzech kolejnych latach 2009-2011. Na rok 2012 prognozuje się, że wskaźnik osiągnie niższą wartość na poziomie 78%.

Mapa 7. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej w powiatach

9.2 Środowiskowe domy samopomocy

Liczba środowiskowych domów samopomocy w województwie sukcesywnie rośnie. Począwszy od roku 2009, kiedy było ich 30, rok później już 34, w roku oceny 36, a w bieżącym roku planuje się, że będzie ich 39, czyli o kolejne trzy domy więcej. Plany stworzenia kolejnych środowiskowych domów samopomocy do swoich ocen wpisały gminy Koronowo i Płużnica oraz powiat golubsko-dobrzyński. ŚDS-y są w naszym województwie prowadzone w większości przez

gminy (28 w roku oceny), powiaty prowadzą łącznie 8 takich instytucji. W 36 placówkach w minionym roku były dostępne łącznie 1 133 miejsca i skorzystało z nich 1 249 osób.

Tabela 37. Środowiskowe domy samopomocy w gminach i powiatach województwa kujawsko-pomorskiego

Rok	2009	2010	2011	2012 proгноza
Liczba środowiskowych domów samopomocy*	30	34	36*	39
Liczba miejsc ogółem	940	1060	1133	1305
Liczba osób korzystających	1023	1122	1249	1398

*Dane różnią się w zestawieniu z wykazem prowadzonym przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, gdyż został on utworzony w styczniu 2011 r, podczas gdy dane gromadzone w OZPS wykazują stan na 31 grudnia każdego roku.

9.3 Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych

Ponadto w województwie znajduje się 18 noclegowni, schronisk i domów dla osób bezdomnych, finansowanych lub współfinansowanych przez gminy, w których przewidziano 1 005 miejsc dla potrzebujących. Zarazem w minionym roku skorzystało z usług świadczonych przez te instytucje 4 980 osób. Liczba miejsc w instytucjach sukcesywnie rośnie od 814 w roku 2009, do 1 075 prognozowanych na 2012 rok. Liczba klientów w kolejnych latach oscyluje w okolicach 5 tys. Prognozy na rok 2012 obejmują likwidację jednej placówki w gminie Rogowo (pow. żniński) i powstanie 3 jednostek w gminie miejskiej Chełmża, w miastach Włocławek oraz Toruń.

Tabela 38. Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba schronisk i noclegowni*	14	17	18	20
Liczba miejsc	814	962	1 005	1 075
Liczba osób korzystających	4 914	5 132	4 980	5 046

* Zgodnie z danymi gromadzonymi przez ROPS w Toruniu w latach 2009-2011 na terenie województwa funkcjonowało odpowiednio 19, 20, 21 noclegowni i schronisk dla osób bezdomnych. Różnice mogą wynikać z braku partycypacji samorządów w finansowaniu niektórych jednostek prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

9.4 Mieszkania chronione

W województwie znajduje się również 7 mieszkań chronionych, których podmiotem prowadzącym lub współfinansującym jest gmina i 14, których podmiotem prowadzącym lub współfinansującym jest powiat. W mieszkaniach finansowanych przez gminy i powiaty w roku oceny do dyspozycji osób potrzebujących przygotowanych zostało łącznie 129 miejsc, a skorzystało z nich 115 osób. W bieżącym roku samorządy gmin miejskich: Brodnicy, Golubia-Dobrzynia, Chełmży, miejsko-wiejskich: Szubina i Nowego oraz gminy wiejskiej Rogowo (pow. rypiński) planują utworzyć

po jednym mieszkaniu chronionym, a samorząd powiatu tucholskiego planuje uruchomienie dwóch mieszkań tego typu.

Tabela 39. Mieszkania chronione w gminach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba mieszkań chronionych	7	7	7	13
Liczba miejsc ogółem	51	51	88	123
Liczba osób korzystających	52	46	84	113

Tabela 40. Mieszkania chronione w powiatach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba mieszkań chronionych	10	13	14	16
Liczba miejsc ogółem	32	38	41	45
Liczba osób korzystających	25	28	31	42

9.5 Dzielne domy pomocy

Na terenie województwa funkcjonuje 10 dziennych domów pomocy społecznej prowadzonych lub współfinansowanych przez samorządy gmin. W minionym roku instytucje te oferowały 529 miejsc swoim podopiecznym, z ich oferty skorzystały 563 osoby. Nie planuje się zwiększania liczby DDPS w bieżącym roku.

Tabela 41. Dzielne domy pomocy

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba dziennych domów pomocy*	9	9	10*	10
Liczba miejsc	390	509	529	534
Liczba osób korzystających	378	553	563	576

* Z danych gromadzonych przez ROPS w Toruniu wynika, iż w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje 10 DDPS i 2 filie.

9.6 Ośrodki interwencji kryzysowej

Jednostki pomocy społecznej województwa kujawsko-pomorskiego wykazują łącznie 10 ośrodków interwencji kryzysowej prowadzonych lub współfinansowanych przez samorządy gmin lub powiatów w roku 2011. Placówki te oferowały łącznie 75 miejsc dla osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Ze wsparcia oferowanego przez ośrodki skorzystało 1 570 osób.

Tabela 42. Ośrodki interwencji kryzysowej w gminach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	4	3	2	3
Liczba miejsc	33	43	18	31
Liczba osób korzystających	118	110	38	53

Tabela 43. Ośrodki interwencji kryzysowej w powiatach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	8	9	8	8
Liczba miejsc ogółem	61	65	57	57
Liczba osób korzystających	1 359	1 493	1 532	1 662

9.7 Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej, których w naszym województwie jest 38 są zlokalizowane w niemal wszystkich powiatach regionu. Jedynie na terenie dwóch powiatów ziemskich: toruńskiego i włocławskiego brak tego typu placówek. Liczba uczestników WTZ z roku na rok sukcesywnie wzrastała, w roku 2011 uczestniczyło w nich 1 490 osób. W bieżącym roku prognozuje się, że liczba uczestników będzie utrzymywała się na tym samym poziomie.

Tabela 44. Warsztaty terapii zajęciowej

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba warsztatów terapii zajęciowej	36	37	38	38
Liczba uczestników zajęć	1391	1409	1 490	1 490

9.8 Zakłady aktywności zawodowej

W województwie od 2011 roku funkcjonuje 6 zakładów aktywności zawodowej. W zajęciach przez nie organizowanych na przestrzeni lat 2009-2011 uczestniczyło odpowiednio 153, 172, 241 osób. Prognozuje się, że w bieżącym roku liczba uczestników zajęć będzie oscylowała wokół 236 osób.

Tabela 45. Zakłady aktywności zawodowej

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba zakładów aktywności zawodowej	5	5	6	6
Liczba uczestników zajęć	153	172	241	236

9.9 Jednostki specjalistycznego poradnictwa

Samorządy gmin i powiatów wykazują, iż w roku 2011 prowadziły lub współfinansowały łącznie 41 jednostek specjalistycznego poradnictwa, w których pomoc otrzymało 12 616 osób.

Tabela 46. Jednostki specjalistycznego poradnictwa w gminach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa	24	26	32	32
Liczba osób korzystających	6 572	14 344	9 506	10 032

Tabela 47. Jednostki specjalistycznego poradnictwa w powiatach

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa	5	4	9	8
Liczba osób korzystających	6 995	2 187	3 110	3 324

9.10 Centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej

Zgodnie z rejestrem prowadzonym przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, na terenie naszego województwa, działają 4 centra integracji społecznej. Zlokalizowane są w: Bydgoszczy, Toruniu oraz w Szumiłowie, w gminie Radzyń Chełmiński. Czwarty CIS funkcjonuje w Ciechocinku i jest prowadzone przez Fundację Wschodnio-Europejskiego Centrum Rehabilitacji w Ciechocinku. W zajęciach CIS-ów prowadzonych lub współfinansowanych przez samorządy w ubiegłym roku uczestniczyło 140 osób. Zakłada się, iż w roku 2012 w zajęciach organizowanych przez centra integracji weźmie udział 119 uczestników.

Tylko 18 gmin wskazało, iż na ich terenie w 2011 roku funkcjonowały kluby integracji społecznej. Łącznie z zajęć tych klubów skorzystały w ubiegłym roku 1 873 osoby. W poprzednich latach było tych osób znacznie więcej, w roku 2010 – 2 271, a 2009 – 2 366.

Tabela 48. Centra integracji społecznej

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba centrów integracji społecznej	1	4	3	3
Liczba uczestników zajęć	50	161	140	119

Tabela 49. Kluby integracji społecznej

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba klubów integracji społecznej*	16	17	18*	17
Liczba uczestników zajęć	2 366	2 271	1 873	1 589

* Według bazy danych ROPS w Toruniu na koniec 2011 r. w województwie kujawsko-pomorskim istniało 28 klubów integracji społecznej, z czego 17 prowadziło w tym okresie działalność.

9.11 Kluby seniora i Uniwersytety III wieku

W obszarze infrastruktury oferującej wsparcie adresowane do osób starszych, gminy wskazały liczbę funkcjonujących na ich terenie klubów seniora i uniwersytetów III wieku. Z zawartych w ocenie danych wynika, że liczba tego rodzaju placówek z każdym rokiem wzrasta. O ile klubów seniora w roku 2009 było 92, rok później było ich o cztery więcej, a w 2011 - roku oceny – 101, czyli o 5 więcej. Również na kolejny rok planuje się utworzenie kolejnych 6 klubów

w gminach Osielsko (2), Kruszwica (2), Białe Błota i Ciechocinek. Z każdym rokiem rośnie także liczba osób korzystających z tego rodzaju instytucji. Począwszy od roku 2009, kiedy to z zajęć oferowanych przez kluby seniora skorzystało 3 156 osób, prognozuje się, że w bieżącym roku będzie to 3 814 osób.

Ogromną popularnością cieszą się również Uniwersytety Trzeciego Wieku. W roku 2011 w zajęciach zorganizowanych przez 25 uniwersytetów wzięły udział 4 143 osoby. Można także zaobserwować dynamiczny wzrost liczby uniwersytetów od 10 funkcjonujących w roku 2009, do 25 w roku 2011. W tym roku planuje się uruchomienie 3 kolejnych, w gminach: Ciechocinek, Kcynia i w mieście Bydgoszczy.

Tabela 50. Kluby seniora

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba klubów seniora*	92	96	101*	107
Liczba uczestników zajęć	3 156	3 301	3 580	3 814

*Według bazy danych ROPS w Toruniu w styczniu 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 143 kluby seniora.

Tabela 51. Uniwersytety III wieku

Rok	2009	2010	2011	2012
Liczba Uniwersytetów Trzeciego Wieku	10	13	25	28
Liczba uczestników zajęć	1 493	1 734	4 143	4 363

10. Kadra pomocy społecznej

10.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej

Przystępując do oceny zasobów pomocy społecznej w regionie należy szczególnie pochylić się nad kwestią kadry ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Ważne jest bowiem przygotowanie i kompetencja pracowników pomocy społecznej. W poszukiwaniu obiektywnych wskaźników mogących opisać stan zatrudnienia w pomocy społecznej sięgnięto po takie obszary jak: liczba pracowników, poziom ich wykształcenia, osiągnięte stopnie specjalizacji zawodowej.

Poniżej przedstawione są dane dotyczące stanu zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie na dzień 31 grudnia każdego roku. Dane dotyczące kadry czterech ośrodków pomocy społecznej usytuowanych w miastach na prawach powiatu zostały przedstawione w tabeli 52 dotyczącej ośrodków pomocy społecznej.

Tabela 52. Kadra ośrodków pomocy społecznej

Rok	2009	2010	2011	prognoza 2012
LICZBA PRACOWNIKÓW OPS:	3 197	3 256	3 436	3 575
Kadra kierownicza	193	195	195	199
W tym:				
Wykształcenie wyższe	151	154	155	160
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	157	161	159	173
Pracownicy administracyjni	779	806	892	1003
Pracownicy socjalni	1 097	1 115	1 138	1 159
W tym:				
Wykształcenie wyższe	532	569	686	728
Specjalizacja I-ego stopnia w zawodzie	298	331	379	387
Specjalizacja II-ego stopnia w zawodzie	34	54	65	97
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	55	69	95	116
Inni:				
Prawnicy	31	31	35	39
Psychologowie	27	31	36	50
Pracownicy świadczeń rodzinnych	142	146	149	155
Asystenci rodziny*	1	3	4	28
Koordynatorzy pieczy zastępczej	0	0	0	2
Pozostali pracownicy	927	929	987	940

*obowiązek zatrudniania asystentów rodziny od 2012 r. wprowadza Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r.

Zgodnie z danymi nadesłanymi przez jednostki w 144 ośrodkach pomocy społecznej w 2011 roku zatrudnionych było 195 pracowników kadry kierowniczej, liczba ta utrzymuje się na niemal niezmiennym poziomie – od 193 osób w roku 2009 do 199 planowanych na rok 2012.

Spośród 195 pracowników kadry kierowniczej 155 osób legitymuje się wykształceniem wyższym, a 159 osób posiada specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Tabela 53. Wskaźnik profesjonalizacji kadry kierowniczej ośrodka

	liczba osób pełniących funkcje kierownicze posiadających specjalizację z organizacji pomocy społecznej (k1)	liczba wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze (k2)	wartość wskaźnika $(k1/k2) \times 100\%$ (wartość procentowa)
2009	157	193	81
2010	161	195	82
2011	159	195	81
2012	173	199	87
prognoza			

Z zebranych danych wynika (patrz tabela 53), iż w kolejnych latach ponad 80% spośród wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze posiadało specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Z roku na rok rośnie liczba zatrudnianych w ośrodkach pracowników administracyjnych. W roku 2009 było ich 779, rok później 806, w roku oceny 892, a do końca bieżącego roku planuje się, że zatrudnionych będzie 1 003 pracowników na stanowiskach administracyjnych. Dodatkowo ośrodki pomocy społecznej w 2011 r. zatrudniały 35 prawników, 36 psychologów i 987 innych pracowników. Ponadto 4 asystentów rodziny i 149 pracowników realizujących zadania związane z wypłacaniem świadczeń rodzinnych i funduszem alimentacyjnym. W związku z nałożonym na gminy obowiązkiem realizacji nowych zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednostki wykazują zatrudnienie 28 asystentów rodziny w bieżącym roku.

Tabela 54. Wskaźnik profesjonalizacji kadry ośrodka

	kierownicy i pracownicy socjalni posiadających specjalizację z organizacji pomocy społecznej (k1)	pozostali pracownicy posiadający specjalizację z organizacji pomocy społecznej (k2)	liczba wszystkich pracowników OPS (k3)	wartość wskaźnika $(k1+k2)/k3 \times 100\%$ (wartość procentowa)
2009	212	22	3 197	7
2010	230	27	3 256	8
2011	254	35	3 436	8
2012	289	44	3 573	9
prognoza				

Dodatkowo sprawdzono, jaki jest udział pracowników posiadających specjalizację z pomocy społecznej wśród wszystkich pracowników ośrodka. Dane zaprezentowane w tabeli 64 pokazują, iż wartość tak przedstawionego wskaźnika utrzymuje się na stałym poziomie 8% w latach 2010 i 2011. Prognozuje się, że po upływie tego roku ów wskaźnik osiągnie wartość 9.

Liczba pracowników socjalnych wypełniających zadania merytoryczne z zakresu pomocy społecznej w gminach z każdym rokiem wzrasta. Podczas gdy w roku 2009 było ich 1 097, rok później 1 115, w roku oceny 1 138, a z upływem bieżącego roku prognozuje się, iż będzie ich 1 159. Wśród 1 138 pracowników socjalnych zatrudnianych w 2011 roku 686 posiadało wykształcenie wyższe. Ponadto 379 pracowników socjalnych osiągnęło specjalizację I stopnia w zawodzie, 65 pracowników specjalizację II stopnia. Dodatkowo 95 uzyskało specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Tabela 55. Wskaźnik wykształcenia pracowników socjalnych

	liczba pracowników socjalnych posiadających wyższe wykształcenie (k1)	liczba wszystkich pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodku (k2)	wartość wskaźnika (k1/k2)x100% (wartość procentowa)
2009	532	1 097	48
2010	569	1 115	51
2011	687	1 138	60
2012	728	1 159	63
prognoza			

Tabela 56. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych I

	liczba pracowników socjalnych posiadających specjalizację I st. w zawodzie (k1)	liczba wszystkich pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodku (k2)	wartość wskaźnika (k1/k2)x100% (wartość procentowa)
2009	298	1 097	27
2010	331	1 115	30
2011	379	1 138	33
2012	387	1 159	33
prognozy			

Tabela 57. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych II

	liczba pracowników socjalnych posiadających specjalizację II st. w zawodzie (k1)	liczba wszystkich pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodku (k2)	wartość wskaźnika (k1/k2)x100% (wartość procentowa)
2009	34	1 097	3
2010	54	1 115	5
2011	65	1 138	6
2012	97	1 159	8
prognozy			

Udział pracowników socjalnych z wyższym wykształceniem wśród wszystkich zatrudnionych w ośrodkach pracowników socjalnych przekroczył 50% w końcu 2010 roku (patrz Tabela 58). W roku 2011 wyższe wykształcenie miało już 60% osób, a prognozy na obecny rok zakładają, że będzie to 63%. Ponad jedna trzecia pracowników socjalnych ukończyła specjalizację I stopnia w zawodzie (33% w 2011 roku), a 6% posiada specjalizację II stopnia.

Tabela 58. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej

	liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełne etaty (k1)	liczba mieszkańców gminy (k2)	wartość wskaźnika (k1x2000)/k2
2009	1 097	2 055 854	1,07
2010	1 115	2 053 914	1,08
2011	1 138	2 049 326	1,11
2012	1 159	2 046 450	1,13
prognoza			

Za pomocą wskaźnika dostępności kadry pracy socjalnej możemy sprawdzić czy gminy realizują obowiązek ustawowy, który obliguje je do zatrudniania minimum 1 pracownika socjalnego na 2000 mieszkańców gminy. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej został wyrażony w stosunku liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodku do liczby mieszkańców gminy w przeliczeniu na 2000 mieszkańców. Gdy wskaźnik przyjmuje wartość 1, mamy do czynienia z sytuacją gdzie w danej gminie 1 pracownik socjalny przypada na 2000 mieszkańców tej gminy. Omawiany wskaźnik dla województwa kształtuje się w przedziale 1,07 w roku 2009, do 1,11 w roku oceny. Prognoza roku następnego przewiduje, że będzie on wynosił 1,13.

Biorąc pod uwagę gminy jako jednostkę analizy wskaźnik przyjmuje skrajne wartości od 0,52 w gminie Lubień Kujawski w powiecie włocławskim, do 2,52 w gminie Bobrowniki w powiecie

lipnowskim. Gmin, w których ów wskaźnik przyjmuje wartość niższą od 1 jest w naszym województwie 31. Należą do nich:

- w powiecie aleksandrowskim - Bądkowo (wartość wskaźnika 0,88), Ciechocinek (0,75)
- brodnickim – Bobrowo (0,63), miasto Brodnica (0,95), gmina wiejska Brodnica (0,79), Zbiczno(0,83)
- bydgoskim – Dobrcz (0,98), Osielsko (0,89)
- miasto Bydgoszcz (0,80)
- chełmińskim – Papowo Biskupie (0,88) i Unisław (0,87)
- golubsko-dobrzyńskim – Kowalewo Pomorskie (0,87)
- mogileńskim – Mogilno (0,96), Strzelno (0,99)
- rypińskim – miasto Rypin (0,96)
- toruńskim – miasto Chełmża (0,81), gmina wiejska Chełmża (0,82), Czernikowo (0,90), Łysomice (0,88), Obrowo (0,93), Wielka Nieszawka (0,88), Zławieś Wielka (0,63)
- tucholskim – Tuchola (0,99)
- wąbrzeskim– Książki (0,92), gmina wiejska Wąbrzeźno (0,91)
- włocławskim – Chocień (0,74), gmina wiejska Kowal (0,99), Lubanie (0,83), Lubień Kujawski (0,52), Lubraniec (0,98)
- żnińskim – Łabiszyn (0,62)

10.2 Kadra powiatowych centrów pomocy rodzinie

W 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie naszego województwa ogółem w 2011 roku było zatrudnionych 259 osób, w tym na stanowiskach kierowniczych 27 osób, spośród których 26 legitymowało się wykształceniem wyższym, a 22 ukończyło specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Ponadto w ubiegłym roku jednostki zatrudniały 74 pracowników administracyjnych. W tym roku planuje się zatrudnić kolejne 3 osoby na tego typu stanowiskach.

Rośnie też liczba pracowników socjalnych zatrudnianych do realizacji zadań powiatu w obszarze pomocy społecznej. W roku 2009 było ich 58, w 2010 – 61, w roku oceny – 65.

W bieżącym roku planuje się utrzymać stan zatrudnienia na tym stanowisku. Wśród 65 pracowników socjalnych zatrudnionych na ostatni dzień 2011 roku 59 posiadało wykształcenie wyższe, 11 osiągnęło specjalizację I stopnia w zawodzie, a 3 specjalizację II stopnia.

Centra zatrudniają również 10 prawników i 10 psychologów. W bieżącym roku planuje się zatrudnienie 10 koordynatorów pieczy zastępczej (dodatkowo plany zatrudnienia 2 koordynatorów wykazują OPS-y usytuowane w miastach na prawach powiatu, których kadra została wykazana w Tabeli 56), ale spodziewany jest spadek liczby osób zatrudnionych na pozostałych stanowiskach pracy, z 73 w roku 2011, do 48 w roku 2012.

Tabela 59. Kadra powiatowych centrów pomocy rodzinie

Rok	2009	2010	2011	2012
LICZBA PRACOWNIKÓW PCPR	202	223	259	246
Kadra kierownicza	23	26	27	27
W tym:				
Wykształcenie wyższe	22	25	26	26
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	17	21	22	22
Pracownicy administracyjni	67	72	74	77
Pracownicy socjalni	58	61	65	65
W tym:				
Wykształcenie wyższe	49	52	59	59
Specjalizacja I-ego stopnia w zawodzie	10	10	11	11
Specjalizacja II-ego stopnia w zawodzie	0	3	3	4
Inni:				
Prawnicy	5	9	10	10
Psychologowie	3	9	10	9
Koordynatorzy pieczy zastępczej*	0	0	0	10
Pozostali pracownicy	46	46	73	48

*obowiązek zatrudniania koordynatorów pieczy zastępczej od 2012 r. wprowadza Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r.

11. Projekty EFS

Od 2008 roku ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie realizują i współrealizują projekty w ramach Priorytetu VII *Promocja integracji społecznej* PO KL. Realizacja projektów przyczynia się do wielu pozytywnych zmian w pomocy społecznej, m.in. dzięki wprowadzeniu nowego narzędzia integracji społecznej - Programu Aktywności lokalnej (PAL) oraz szerszego wykorzystania kontraktu socjalnego w pracy socjalnej z klientami pomocy społecznej. Środki EFS pozwoliły doposażyć instytucje pomocy społecznej zarówno w zakresie sprzętowym, jak i kadrowym.

W celu rozpoczęcia przez ośrodki pomocy społecznej realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez OPS* podpisane

zostały w latach 2008-2009 umowy ramowe ze 139 ośrodkami, a w ramach Poddziałania 7.1.2 *Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji przez PCPR* umowy zostały zawarte ze wszystkimi 19 centrami. Projektów systemowych w województwie kujawsko-pomorskim nie realizują:

- GOPS w Lubaniu,
- MGOPS w Lubieniu Kujawskim,
- MGOPS w Łabiszynie,
- MOPS w Nieszawie,
- GOPS w Papowie Biskupim.

Tabela 60. Realizacja projektów systemowych w ramach Priorytetu VII PO KL.

REALIZACJA PROJEKTÓW SYSTEMOWYCH				
WYSZCZEGÓLNIENIE	ROK			
	2009	2010	2011	2012 (prognoza)
Liczba projektów systemowych realizowanych przez OPS	136	134	127	123
% ośrodków realizujących projekt systemowy	94%	93%	88%	85%
Liczba projektów systemowych realizowanych przez PCPR	19	19	19	19
% centrów realizujących projekt systemowy	100%	100%	100%	100%

W latach 2009-2011 udział w projektach systemowych rozpoczęły udział 16.403 osoby (72,8% stanowiły kobiety). Biorąc pod uwagę wskaźnik określony dla Priorytetu VII do osiągnięcia poprzez realizację projektów systemowych: „objęcie 15% klientów pomocy społecznej, którzy są jednocześnie w wieku aktywności zawodowej, nie pracują i korzystają z pomocy społecznej, działaniami aktywnej integracji”, w latach 2009-2011 uzyskano wartość wskaźnika na poziomie 9,2%. Na rok 2012 prognozowany jest udział kolejnych 6.698 podopiecznych jednostek pomocy społecznej (OPS/PCPR). W tym okresie podpisane zostały 333 umowy na realizację projektów konkursowych, w których uczestniczyło 19.618 osób (68,6% kobiet).

W odniesieniu do rekomendacji opracowanych przez autorów ocen zasobów pomocy społecznej można wskazać, iż realizacja projektów systemowych oceniana jest pozytywnie. W wielu przypadkach podkreślano konieczność kontynuacji działań projektowych i potrzebę pozyskiwania środków unijnych na finansowanie różnych form aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej.

12. Współpraca gminy i powiatu z organizacjami pozarządowymi

W województwie kujawsko-pomorskim częściej na współpracę z organizacjami pozarządowymi w obszarze pomocy społecznej decydują się powiatowe centra pomocy rodzinie, rzadziej ośrodki pomocy społecznej.

W bieżącym roku 42 gminy (blisko 30%) planują zlecenie organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych w obszarze pomocy społecznej. W latach 2009-2012 następował powolny wzrost liczby gmin, które decydowały się powierzyć prowadzenie niektórych zadań w tym zakresie właśnie organizacjom (od 36 gmin w 2009 do 42 w 2012). Wzrastała również liczba zleceń, na które gminy podpisywały umowy z NGO (od 272 umów w 2009 do 317 prognozowanych na 2012).

Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie prowadzenia usług opiekuńczych w gminie nie jest zbyt popularna i dotyczy jedynie 8 gmin, co stanowi jedynie 7% spośród 114 realizujących to zadanie w 2011 r.:

- miasta na prawach powiatu: Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń, Włocławek,
- Inowrocław,
- gmina Brzuze (powiat rypiński),
- gmina Radziejów,
- gmina Szubin (powiat nakielski).

W jeszcze mniejszym stopniu zlecenie zadań dot. specjalistycznych usług opiekuńczych – 4 gminy współpracują w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi (Grudziądz, Toruń, Włocławek i Nowa Wieś Wielka), a w 2012 roku taką współpracę prognozuje rozpocząć gmina Gniewkowo. Gminy, które decydują się na zlecenie tego zadania NGO stanowią jedynie niecałe 8% ogółu gmin, które w 2011 roku prowadziły specjalistyczne usługi opiekuńcze (51).

Najmniej popularne jest zlecenie organizacjom pozarządowym prowadzenia placówki pomocy społecznej, w latach 2009-2012 jedynie 4 gminy miały podpisane umowy w tym zakresie (Inowrocław, Szubin, Toruń, Włocławek).

W roku 2011 współpracę z organizacjami pozarządowymi opartą na zleceniu zadań w obszarze pomocy społecznej realizowało 7 powiatów:

- brodnicki,
- chełmiński,
- mogileński,
- sępoleński,
- świecki,
- wąbrzeski,
- włocławski.

Najczęściej zlecenia dotyczą realizacji jednego lub dwóch zadań. Na tym tle wyróżniają się zwłaszcza powiat chełmiński – 9 zleceń i mogileński – 14, które w obszarze pomocy społecznej w największym zakresie nawiązały współpracę z organizacjami pozarządowymi. W przypadku powiatów najpopularniejszą dziedziną zlecaną jest prowadzenie placówek pomocy społecznej (wszystkie w/w powiaty współpracują w tym aspekcie z organizacjami).

13. Rekomendacje

REKOMENDACJE Z GMIN/POWIATÓW

Zgodnie z zapisami ustawowymi jednostki pomocy społecznej przygotowujące ocenę zasobów pomocy społecznej zostały zobligowane do opracowania rekomendacji. Rekomendacje są to propozycje rozwiązań, kierowane pod adresem rady gminy czy rady powiatu, które należałoby uwzględnić do realizacji, na podstawie wniosków sformułowanych przez autorów oceny i wynikających z dokonanej przez nich analizy danych oraz wskaźników.

Przedstawione rekomendacje odnoszą się do różnych obszarów związanych z funkcjonowaniem pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim. Najistotniejsze z nich zostały zaprezentowane poniżej w podziale na wybrane zagadnienia, których dotyczą.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Blisko 25% wskazań (162) dotyczy propozycji w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej funkcjonującej w gminie i powiecie. Wśród najczęściej wskazywanych placówek, które należy utworzyć lub dofinansować wymieniano zwłaszcza:

- domy pomocy społecznej: potrzeba zwiększenia nakładów finansowych na opłacenie miejsca w domu pomocy społecznej (17 wskazań), utworzenie tego typu placówki (6 wskazań);
- mieszkania chronione: potrzeba utworzenia (18 wskazań);
- mieszkania socjalne: 18 wskazań dot. potrzeby podjęcia starań i uwzględnienia zwiększonych środków budżetowych na inwestycje na rzecz rozwoju budownictwa socjalnego w gminach;

- środowiskowe domy samopomocy: 10 gmin wskazało na potrzebę utworzenia takiej placówki, 3 gminy na konieczność zwiększenia środków na działalność już istniejących ŚDS lub zwiększenia liczby miejsc;
- kluby seniora: 12 wskazań na potrzebę utworzenia klubu na terenie gminy;
- dzienne domy pomocy: ze względu na starzenie się społeczeństwa i wzrost potrzeb w zakresie udzielania wsparcia tej grupie odbiorców 11 gmin stwierdza zapotrzebowanie na stworzenie tego rodzaju infrastruktury;
- placówki wsparcia dziennego: 11 wskazań dot. dofinansowania działalności lub otwarcia nowych świetlic środowiskowych z ofertą organizowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży;
- rodziny zastępcze: 11 powiatów wskazuje na konieczność wsparcia rozwoju rodzicielstwa zastępczego i tworzenia nowych zawodowych rodzin zastępczych;
- kluby integracji społecznej: 8 gmin planuje utworzyć lub dofinansować działalność KIS;
- potrzeba utworzenia: spółdzielni socjalnych, miejsc noclegowych dla osób bezdomnych i dla osób w kryzysie (po 7 wskazań);
- zapotrzebowanie na dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej oraz tworzenie w gminie form opieki nad dzieckiem do lat 3 (po 6 wskazań).

DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ

Autorzy gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej przedstawiają rekomendacje również w kwestii kierunków działalności realizowanej przez ich jednostki. W najbliższym czasie, zdaniem pracowników OPS i PCPR, warto podejmować inicjatywy zwłaszcza w zakresie:

- tworzenia warunków i nawiązywania współpracy z organizacjami pozarządowymi, m.in. w zakresie zlecania realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej (23 wskazania),
- profesjonalizacji pracy socjalnej i rozszerzenia działań w zakresie zawierania kontraktów socjalnych (18 wskazań),
- współpracy z powiatowymi urzędami pracy na rzecz tworzenia możliwości zatrudnienia w formie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, jak i promowania inicjatyw służących tworzeniu nowych miejsc pracy w gminie (17 wskazań),
- zaangażowania w realizację działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (15 wskazań),
- prowadzenia wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej wsparcia w formie pracy z asystentem rodziny (8 wskazań),
- organizowania działań promocyjno-informacyjnych poświęconych upowszechnianiu informacji o realizowanych zadaniach z obszaru pomocy społecznej (7 wskazań),

- opracowywania programów gminnych z obszaru pomocy społecznej, m.in. programów wspierania rodzin (6 wskazań),
- kontynuacji i zwiększenia środków przekazywanych na dożywianie dzieci (3 wskazania),
- usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą (3 wskazania).

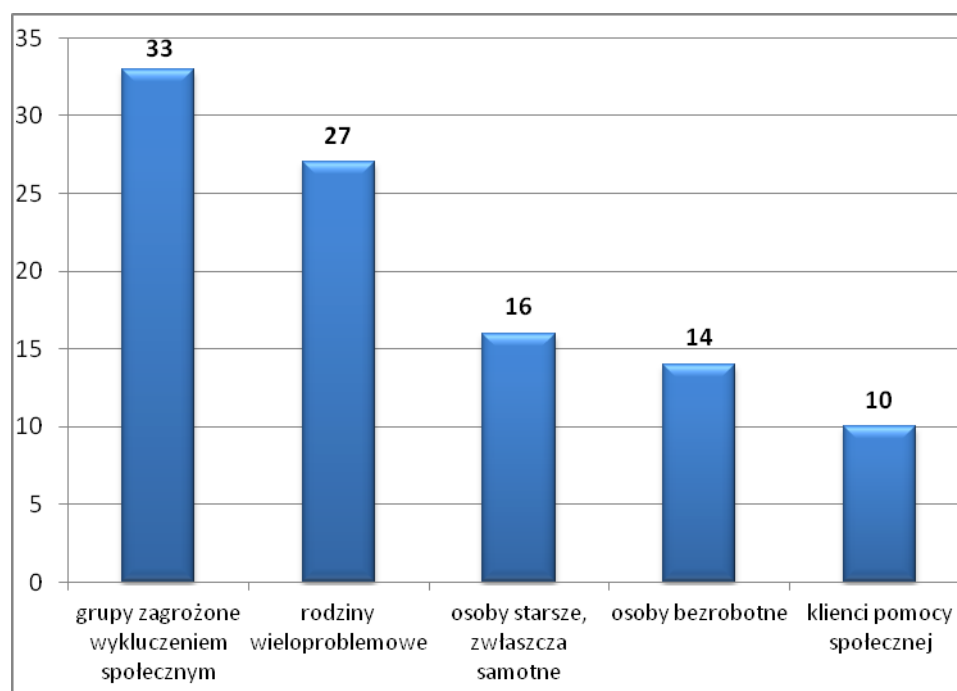
W blisko 50 rekomendacjach wskazano, iż niezbędne jest, aby rozwijać ofertę usług społecznych realizowanych przez jednostki pomocy społecznej:

- istnieje konieczność organizowania i prowadzenia specjalistycznego poradnictwa (30 wskazań), zwłaszcza psychologicznego, prawnego i rodzinnego,
- uzasadnionym jest, w opinii pracowników jednostek pomocy społecznej, zabezpieczenie w wystarczającym zakresie realizacji usług opiekuńczych w gminie (14 wskazań) oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (5).

ODBIORCY DZIAŁAŃ AKTYWIZUJĄCYCH

Wśród rekomendacji dot. szeroko rozumianej działalności jednostek pomocy społecznej, pojawiają się zwłaszcza wskazania w zakresie realizacji działań aktywizujących, ukierunkowanych na ochronę oraz polepszenie warunków życia różnych grup społecznych (104 wskazania).

Wykres 9. Rekomendowane grupy odbiorców działań aktywizujących realizowanych przez OPS/PCPR

Najczęściej wskazywano na najbardziej ogólną kategorię odbiorców: osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w stosunku do których powinno się w pierwszej kolejności podejmować działania aktywizujące. Rekomendowane jest prowadzenie i rozwijanie różnorodnych form wsparcia skierowanych do osób ze środowisk szczególnie narażonych na marginalizację. Kolejnymi często uwzględnianymi w rekomendacjach odbiorcami działań pomocowych powinny być rodziny borykające się z wieloma problemami związanymi z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnieniami, występowaniem przemocy i brakiem umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego. Prawidłowe funkcjonowanie tych rodzin wymaga podjęcia starań w zakresie rozwoju specjalistycznego systemu wsparcia. Wskazywano również na zwiększającą się potrzebę objęcia wsparciem osób starszych, zwłaszcza samotnych. Szczególnie istotne jest tworzenie warunków dla zabezpieczenia ich egzystencji w środowisku, tak aby umieszczanie w placówkach całodobowych było rozwiązaniem ostatecznym. Osoby bezrobotne stanowią kolejną grupę, w stosunku do której występuje znaczna potrzeba podejmowania działań aktywizujących. Autorzy rekomendacji podkreślają występowanie zapotrzebowania na organizowanie różnych form zatrudnienia subsydiowanego w ramach robót publicznych i prac społecznie użytecznych. Realizacja projektów systemowych sprawia, iż zgłaszaną koniecznością jest podejmowanie działań aktywizujących adresowanych do klientów pomocy społecznej, tak aby efektywnie umożliwiać im wyjście z kręgu pomocy.

KADRA JEDNOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ

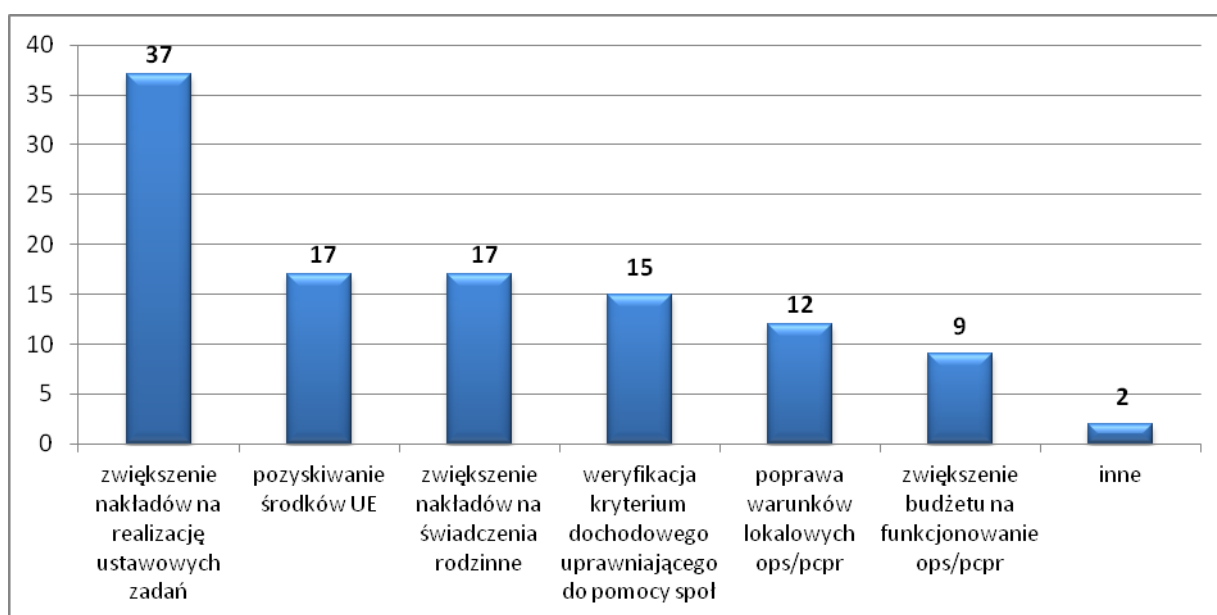
Wiele spośród rekomendacji (89 wskazań) dot. podwyższania kwalifikacji kadr służb społecznych oraz potrzeby zwiększania zatrudnienia w jednostkach pomocy społecznej:

- w rekomendacjach wskazywano zwłaszcza na potrzebę ustawicznego kształcenia kadr pomocy społecznej celem podnoszenia poziomu świadczonych usług i profesjonalizacji pracy socjalnej (21 wskazań),
- wiele rekomendacji dotyczy potrzeby dodatkowego zatrudnienia jako wsparcia kadrowego niezbędnego do skutecznej realizacji zadań nałożonych na jednostki pomocy społecznej [70 wskazań dotyczy dodatkowego zatrudnienia na stanowiskach: pracownika socjalnego (14 jednostek), psychologa (14 jednostek), asystenta rodziny (11 jednostek), prawnika (8 jednostek), koordynatora pieczy zastępczej (6 jednostek), opiekunki środowiskowej (5 jednostek), pracownika księgowości (4 jednostki), terapeuty (3 jednostki), pracownika administracyjnego (2 jednostki), pedagoga (2 jednostki), koordynatora ds. osób niepełnosprawnych (1 jednostka)].

NAKŁADY FINANSOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ POMOCY SPOŁECZNEJ

Blisko 17% wskazań (109) odnosi się do zwiększenia nakładów finansowych związanych z realizacją zadań oraz funkcjonowaniem jednostek pomocy społecznej (OPS/PCPR).

Wykres 10. Rekomendowane kwestie do uwzględnienia przy planowaniu budżetu na realizację zadań z obszaru pomocy społecznej w gminach/powiatach

Najczęściej wskazywanym aspektem wymagającym zwiększenia nakładów jest obszar realizacji ustawowych zadań, podkreślano zwłaszcza obowiązki wynikające z zapisów ustaw: o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Jednostki pomocy społecznej (OPS/PCPR) deklarują również potrzebę pozyskiwania i aplikowania o środki unijne, które pozwalają sfinansować działania aktywizujące różne grupy zagrożone wykluczeniem społecznym. Kilkanaście ośrodków zwraca uwagę w rekomendacjach na konieczność uwzględnienia zwiększenia środków na wypłatę świadczeń rodzinnych, co związane jest ze wzrostem liczby osób uprawnionych do zasiłku, a także przypadającej w tym roku weryfikacji kryterium dochodowego uprawniającego do otrzymania świadczeń pomocy społecznej. Inną kwestią wymagającą sfinansowania jest poprawa warunków funkcjonowania OPS/PCPR, zwłaszcza sytuacji lokalowej, wyposażenia sprzętowego oraz wysokości środków na prowadzenie placówki. W najmniejszym stopniu zasygnalizowano (kat. 'inne') konieczność wzięcia pod uwagę przy planowaniu budżetu aspektu wzrostu wysokości najniższego wynagrodzenia i wskaźnika inflacji.

REKOMENDACJE

1. W celu umożliwienia rodzicom podjęcia aktywności zawodowej konieczny jest rozwój alternatywnych form opieki nad dziećmi do 3 r.ż. w tym klubów malucha, dziennych opiekunów, niepublicznych żłobków.
2. Biorąc pod uwagę rosnącą z roku na rok liczbę dzieci oczekujących na miejsce w przedszkolu, wskazana jest kontynuacja realizacji konkursów na dofinansowanie projektów unijnych przewidujących tworzenie i rozszerzanie działalności placówek edukacji przedszkolnej w województwie kujawsko-pomorskim oraz podejmowanie starań przez beneficjentów w celu zabezpieczenia środków na utrzymanie tych jednostek po zakończeniu projektu.
3. Niezbędne jest, aby zabezpieczyć potrzeby w zakresie dożywiania dzieci w szkole, jednocześnie istotna jest realizacja tego zdania w formie gorącego posiłku, a nie jedynie prowiantu w ramach drugiego śniadania.
4. Ze względu na wzrost liczby osób oczekujących na mieszkanie socjalne wskazanym byłoby projektowanie działań w obszarze tworzenia warunków dla rozwoju budownictwa socjalnego w gminach województwa kujawsko-pomorskiego.
5. W odpowiedzi na zgłaszane przez gminy potrzeby celowym jest rozwój działalności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w zakresie prowadzenia inicjatyw na rzecz promocji i szkoleń dot. tworzenia spółdzielni socjalnych.

6. Uwzględniając fakt, iż 31 ośrodków pomocy społecznej nie spełnia nadal ustawowego obowiązku w zakresie zatrudnienia pracowników socjalnych w stosunku 1 pracownik socjalny przypadający na 2000 mieszkańców gminy, należałoby dążyć do przeznaczenia przez gminy środków na tworzenie etatów oraz w najbliższej przyszłości podjęcia starań o utrzymanie etatów utworzonych w ramach środków unijnych.
7. Uzasadniona wydaje się promocja konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przewidujących dofinansowanie zatrudnienia koordynatorów pieczy zastępczej, asystentów rodziny, działalności zespołów interdyscyplinarnych i in.
8. W związku z prognozą mówiącą, że w 2012 roku liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, prawnego, rodzinnego) sięgnie ponad 10 tysięcy wskazane są działania ukierunkowane na rozwój zatrudnienia specjalistów w jednostkach pomocy społecznej.
9. Istnieje potrzeba rozwoju idei zawodowego rodzicielstwa zastępczego w formie zintensyfikowania działań na rzecz tworzenia nowych rodzin oraz organizowania coraz szerszej oferty wsparcia dla rodzin już funkcjonujących. Promocja idei rodzicielstwa zastępczego w województwie kujawsko-pomorskim mogłaby być prowadzona w ramach systematycznych kampanii regionalnych ukazujących zarówno plusy, jak i minusy rodzicielstwa zastępczego.
10. W odpowiedzi na efekty działań informacyjnych na temat potrzeby udzielania niezbędnej pomocy i wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi, jak również w nawiązaniu do planowanego wdrożenia Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego realizowanego przez Urząd Marszałkowski wspólnie z samorządami lokalnymi, konieczne jest podjęcie starań o zapewnienie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego (liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy i mieszkania chronione).
11. Biorąc pod uwagę starzenie się społeczeństwa należy zwiększać dostępność usług kierowanych do seniorów poprzez tworzenie dziennych placówek wsparcia, rozszerzanie oferty usług opiekuńczych i organizowanie działań aktywizujących, m.in. w ramach działalności klubów seniora.
12. Rekomendowany jest dalszy rozwój współpracy jednostek pomocy społecznej (OPS/PCPR) z powiatowymi urzędami pracy na rzecz zwiększania możliwości zatrudnienia m.in. w ramach robót publicznych, prac społecznie użytecznych oraz staży przygotowujących do zawodu.
13. W związku z sygnałami dotyczącymi potrzeby rozszerzania współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej,

rekomendowane jest zwiększenie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe.

14. Kontynuowanie działań w zakresie ustawicznego kształcenia kadr pomocy społecznej celem podnoszenia poziomu świadczonych usług i profesjonalizacji pracy socjalnej, opartych na zdiagnozowanych potrzebach.
15. Dalsza realizacja projektów przy wykorzystaniu instrumentów aktywnej integracji, ukierunkowanych na ochronę oraz polepszenie warunków życia grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
16. Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań na rzecz usprawnienia przepływu informacji pomiędzy podmiotami z obszaru przeciwdziałania przemocy.